

Predlog zakona o nadzoru gospodarske dejavnosti med Slovenijo in naselbinami na okupiranem ozemlju

Gibanje za pravice Palestincev, Pravni center za varstvo človekovih pravic in okolja (PIC), Iniciativa Mestni Zbor, Pekarna Magdalenske mreže Maribor, Organizacija za participatorno družbo in Zavod za kulturo raznolikosti Open, dajemo v javnost predlog zakona in pozivamo vlado, parlamentarke in parlamentarce, naj sprejmejo zakon o prepovedi vseh oblik gospodarskega sodelovanja z nezakonitimi naselbinami na okupiranih ozemljih.

Slovenija bo v okviru predsedovanja Varnostnemu svetu Združenih narodov 19. septembra letos izvedla razpravo o "izraelskih naselbinah na Zahodnem bregu", piše na vladni strani. Ob tem velja poudariti, da so v zapisu, ki so ga pripravili na Ministrstvu za zunanje in evropske zadeve, izpustili tako nezakonitost izraelskih naselbin na okupiranem Zahodnem bregu kot dejstvo, da je celotna izraelska okupacija palestinskih ozemelj nezakonita. To je 19. julija potrdilo Meddržavno sodišče in nesprejemljivo je, da ostane ta opustitev še naprej vodilo slovenskih politik, ko pride do vprašanja izraelskih kršitev mednarodnega prava v Palestini.

Zato člane vlade Republike Slovenije ter vse poslanke in poslance v Državnem zboru pozivamo, naj z dejanji dokažejo, da njihovo delo vodi zavezanost spoštovanju vladavine prava in univerzalnih človekovih pravic. Nenazadnje je voditi z zgledom najbolj spoštovano in učinkovito voditeljstvo.

Prilagamo predlog zakona, ki ga je pred skoraj štirimi leti prejelo Gibanje za pravice Palestincev od študentk in študentov v Sloveniji. Predlog temelji na izsledkih primerjalno pravne analize, zlasti študija predloga irskega zakona o prepovedi trgovanja z izraelskimi naselbinami, predvsem pa na analizi obveznosti in zavez, ki jih ima Republika Slovenija po mednarodnem pravu, ko pride do gospodarskega sodelovanja z nezakonitimi naselbinami na okupiranih ozemljih.

Mednarodnopravno so danes situacija in mednarodnopravne obveznosti Slovenije še nujnejše, jasnejše in bolj izrecne. Nezakonite izraelske naselbine in infrastruktura, ki jo je zgradil Izrael na nezakonito okupiranih palestinskih ozemljih, so temeljni del izraelskih politik nezakonitega prisvajanja tako palestinske zemlje kot naravnih virov, kar je za nezakonito, kot že omenjeno, razglasilo letos julija Meddržavno sodišče – v postopku, v katerem je tudi Slovenija zatrjevala nezakonitost izraelskih politik.

Spomniti velja, da je Meddržavno sodišče ugotovilo, da Izrael s svojimi nezakonitimi politikami krši mednarodnopravne norme, ki veljajo erga omnes, in so po svoji naravi takšne, da zagotavljanje njihovega spoštovanja zadeva vse države in je v interesu vseh držav. Meddržavno sodišče je spomnilo, da je Varnostni svet Združenih narodov že večkrat opozoril na nesprejemljivost prisvajanja tujega ozemlja s silo ter na ničnost teh izraelskih ravnanj, med drugim v Resoluciji 2334 iz leta 2016, v kateri je izrecno navedena dolžnost vsake države, da v svojih odnosih loči med ozemljem Izraela in med palestinskimi ozemlji, okupiranimi leta 1967. Generalna skupščina Združenih narodov je prav tako izpostavila dolžnost držav članic, da ne zagotavljajo nobene

pomoči in ne sodelujejo z nezakonitimi izraelskimi naselbinami, ter da zagotovijo odgovornost za kršitve mednarodnega prava.

Meddržavno sodišče je julija izrecno ponovilo, da je dolžnost držav, da ne sklepajo pogodb, gospodarskih ali trgovinskih sodelovanj, v katerih Izrael zatrjuje svojo suverenost nad deli ali nad celotnim nezakonito okupiranim palestinskim ozemljem, s katerimi bi se izraelska prisotnost tam še utrdila, ter da je dolžnost držav, da sprejmejo ukrepe, s katerimi se prepreči trgovanja in investicije, ki pomagajo pri ohranjanju nezakonitega stanja, ki ga je vzpostavil Izrael.

Ravnanja Izraela so v zadnjih letih še utrdila nezakonito stanje na okupiranih palestinskih ozemljih, prišlo pa je tudi do nezakonite aneksacije delov okupiranih palestinskih ozemelj, kar pomeni, da so ta zdaj v pravnem redu Izraela obravnavana kot del ozemlja države Izrael in zanje v izraelski zakonodaji ne velja več status okupiranih ozemelj. Gradnja izraelskih nezakonitih naselbin ter spremljajoče infrastrukture je tako finančno kot regulativno del uradnih izraelskih politik že desetletja. Zato je nujno, da slovenski odločevalci in odločevalke, političarke in politiki sledijo pripravljenemu predlogu zakona in prepovejo uvoz, tranzit ter prodajo blaga, storitev in naravnih virov, ki izvirajo v celoti ali deloma iz nezakonitih izraelskih naselbin na okupiranih palestinskih ozemljih, kot tudi izvoz blaga, storitev in naravnih virov z ozemlja Republike Slovenije na območje nezakonitih naselbin. Slovenije pri tem nič ne ovira, niti določila Evropske unije, ki vsa vključujejo zavezanost članic in EU k spoštovanju človekovih pravic in mednarodnega prava. Tudi Visoki predstavnik EU za zunanje zadeve in varnostno politiko Josep Borrell je konec avgusta pozval članice EU k odločnejšim ukrepom, da se prepreči nadaljevanje in stopnjevanje izraelskih kršitev mednarodnega prava na okupiranih palestinskih ozemljih.

Vlada Republike Slovenije in ministrica za zunanje in evropske zadeve Tanja Fajon lahko 19. septembra svetu pokažeta, kako izgleda žlahtno voditeljstvo – z zavezo, da bo Slovenija brez odlašanja sprejela omenjeni zakon, saj bo z njegovim sprejetjem zagotovila, da bo Republika Slovenija izpolnila vsaj del svojih dolžnosti glede sistematičnih izraelskih kršitev mednarodnega prava na okupiranih palestinskih ozemljih ter tako prispevala k spoštovanju mednarodnega prava in k izpolnjevanju mednarodnopravnih obveznosti vseh držav.

Ljubljana, 18.9.2024

Vsebina

Seznam kratic.....	4
Besedilo zakona	5
Povzetek obrazložitve zakona.....	14
Kršitve prepovedi uporabe sile in mednarodnega prava človekovih pravic s strani Izraela	14
Kršitve mednarodnega prava oboroženih spopadov s strani Izraela	16
Izvrševanje apartheida s strani Izraela	17
Obveznosti Slovenije na podlagi Členov o odgovornosti držav za mednarodna protipravna dejanja	17
Obveznosti Republike Slovenije v zvezi z navedenimi kršitvami mednarodnega prava oboroženih spopadov:	21
Obveznosti Republike Slovenije po Resoluciji Odgovornost zaščititi.....	23
Skladnost zakona s pravom Evropske unije.....	23
Skladnost prepovedi trgovanja s pravom Svetovne trgovinske organizacije	26

Seznam kratic

GS OZN – Generalna skupščina Organizacije združenih narodov

UL OZN – Ustanovna listina Organizacije Združenih narodov

MPDPP – Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah

MPESKP – Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah

ŽK – IV - Ženevska konvencija o zaščiti civilnih oseb med vojno

VS OZN – Varnostni svet Organizacije združenih narodov

EU – Evropska unija

SEU – Sodišče Evropske unije

PDEU – Pogodba o delovanju Evropske unije

PEU – Pogodba o Evropski uniji

STO - Svetovna trgovinska organizacija

Sporazum GATT - Splošni sporazum o carinah in trgovini

Besedilo zakona

II. BESEDILO ČLENOV

ZAKON O NADZORU EKONOMSKIH AKTIVNOSTI

1. člen

Ta zakon ureja ukrepe nadzora ekonomskih aktivnosti povezanih z nezakonitimi naselbinami na okupiranih ozemljih. Ukrepi nadzora se nanašajo na uvoz, izvoz in tranzit blaga, storitev in naravnih virov, njihovo prodajo ter pridobivanje naravnih virov na okupiranih ozemljih.

2. člen

(1) Posamezni izrazi, uporabljeni v tem zakonu, imajo naslednji pomen:

1. »**okupirano ozemlje**« je ozemlje, ki je okupirano v smislu četrte Ženevske konvencije;
2. »**četrta Ženevska konvencija**« je Konvencija o zaščiti civilnih oseb med vojno, podpisana v Ženevi 12. avgusta 1949 (Uradni list RS, št. 14/92 in Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 7/19);
3. »**okupacijska sila**« ima enak pomen kot ga ima v četrti Ženevski konvenciji;
4. »**nezakonita naselbina**« je naselbina, ki se nahaja na okupiranem ozemlju na katerem prebivajo civilisti okupacijske sile in katerih prisotnost je posredno ali neposredno bila ali je olajšana z okupacijsko silo;
5. »**nezakonit naseljenec**« je vsaka civilna oseba okupacijske sile, ki je bila ali je prisotna na okupiranem ozemlju in prisotnost katere, je posredno ali neposredno, bila ali je olajšana z okupacijsko silo;
6. »**blago, ki izvira iz nezakonitih naselbin**« je blago proizvedeno v celoti ali deloma na okupiranem ozemlju in katerega je proizvedel nezakonit naseljenec;
7. »**storitev, ki izvira iz nezakonitih naselbin**« je storitev, ki je zagotovljena v celoti ali deloma na okupiranem ozemlju in katero zagotavlja nezakonit naseljenec;
8. »**naravni viri**« so obnovljive ali neobnovljive naravne prvine, ki so posredno ali neposredno gospodarsko izkoristljive.
9. »**zavezanec**« je fizična oseba, pravna oseba, samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki opravlja dejavnost.

(2) V zakonu uporabljeni izrazi, zapisani v moški slovnični obliki, se uporabljajo kot nevtralni za ženski in moški spol.

(3) Minister za zunanje zadeve, naj na podlagi tega zakona objavi seznam ozemelj, ki tvorijo okupirano območje.

3. člen

(1) Prepovedan je uvoz blaga, storitev in naravnih virov v Republiko Slovenijo, kateri izvirajo v celoti ali deloma iz nezakonite naselbine na okupiranem ozemlju.

(2) Prepoved, po prejšnjem odstavku, vključuje tudi proizvode, ki krožijo po notranjem trgu Evropske unije in izvirajo v celoti ali deloma iz nezakonite naselbine na okupiranem ozemlju.

(3) Prepoved, po prvem odstavku, vključuje tudi pomoč pri uvozu.

4. člen

(1) Prepovedan je izvoz blaga, storitev in naravnih virov, iz ozemlja Republike Slovenije, na območje nezakonite naselbine na okupiranem ozemlju.

(2) Prepoved, po prvem odstavku, vključuje tudi pomoč pri izvozu.

5. člen

(1) Prepovedan je tranzit blaga, storitev, naravnih virov čez ozemlje Republike Slovenije, če izvirajo iz nezakonitih naselbin na okupiranem območju.

(2) Prepovedan je tranzit blaga, storitev, naravnih virov čez ozemlje Republike Slovenije, če so namenjeni na območje nezakonitih naselbin na okupiranem ozemlju.

6. člen

(1) V Republiki Sloveniji je prepovedna prodaja blaga, ki izvira iz nezakonite naselbine na okupiranem ozemlju.

(2) Prepoved, po prvem odstavku, vključuje tudi pomoč pri prodaji.

7. člen

Prepovedano je pridobivanje ali pomoč pri pridobivanju naravnih virov iz okupiranega ozemlja ali njegovega teritorialnega morja, če to pridobivanje ni bilo dovoljeno s strani osebe, ki je mednarodno prepoznana kot predstavnik ljudi katerih ozemlje je pod okupacijo.

8. člen

(1) Upravni nadzor nad izvrševanjem tega zakona in drugih predpisov, izdanih na njegovi podlagi, opravlja ministrstvo.

(2) Carinsko nadzorstvo nad uvozom, tranzitom in izvozom opravljajo pristojni carinski organi.

(3) Inšpekcijski nadzor nad izvrševanjem določb tega zakona opravljajo pristojne inšpekcije. V okviru inšpekcijskega nadzora pristojna inšpekcija nadzoruje izvajanje določb tega zakona glede prepovedi uvoza, izvoza, tranzita, prodaje in pridobivanja.

(4) Pri inšpekcijskem nadzoru ima pristojni organ pravico in dolžnost izvrševati naslednje ukrepe:

1. zaseči blago in naravne vire in odrediti druge ukrepe, potrebne za izvajanje tega zakona in na njegovi podlagi izdanih predpisov;
2. v primeru kršitve določb tega zakona, ki se nanašajo na prepovedi uvoza, tranzita, izvoza, prodaje in pridobivanja predlagati postopek o prekršku.

(5) Ukrepe iz prejšnjega odstavka odredi v upravnem postopku pristojni inšpektor z odločbo, zoper katero pritožba ne zadrži izvršitve.

9. člen

(1) Z globo od **XX** do **XX** eurov se kaznuje za prekršek pravna oseba, samostojni podjetnik posameznik in posameznik, ki opravlja dejavnost, če:

- ravna v nasprotju s 3. členom tega zakona;

- ravna v nasprotju s 4. členom tega zakona;
- ravna v nasprotju s 5. členom tega zakona;
- ravna v nasprotju s 6. členom tega zakona;
- ravna v nasprotju s 7. členom tega zakona.

(2) Odgovorna oseba pravne osebe ali podjetnika posameznika ali posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost, ki zaposluje druge osebe, se za prekršek iz prvega odstavka tega člena kaznuje z globo od **XX** do **XX** eurov.

(3) Posameznik, se za prekršek iz prvega odstavka tega člena kaznuje z globo od **XX** do **XX** eurov.

10. člen

Podzakonske predpise za izvajanje tega zakona izda minister v šestih mesecih od uveljavitve tega zakona.

11. člen

Ta zakon začne veljati trideseti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

III. OBRAZLOŽITEV

K 1. členu:

Besedilo pojasnjuje vsebino zakona o nadzoru ekonomskih aktivnosti, ki izvirajo iz nezakonitih naselbin na okupiranih območjih, kot ukrep, zaradi kršitve mednarodnega prava. Pojasnjuje, da se ukrepi nadzora nanašajo na uvoz, izvoz, tranzit, prodajo blaga, storitev in naravnih virov, ki izvirajo iz nezakonitih naselbin na okupiranem ozemlju ali pa so namenjeni na to območje ter prepoved pridobivanja naravnih virov na okupiranem območju.

K 2. členu:

V tem členu so definirani posamezni izrazi, kot so: okupirano ozemlje, četrta Ženevska konvencija, okupacijska sila, nezakonita naselbina, nezakonit naseljenec, itd.

1. Pojem: **okupirano ozemlje**

Okupirano ozemlje je ozemlje, ki ga okupant delno ali popolnoma zasede in ima nad njim dejansko oblast. Pri okupaciji se vzpostavi posebno stanje, ki ne vpliva na suverenost nad okupiranim ozemljem. Okupirano ozemlje mora biti potrjeno ali imenovano kot okupirano ozemlje v smislu četrte Ženevske konvencije na enega ali več naslednjih načinov:

- s sodno odločbo ali svetovalnim mnenjem Meddržavnega sodišča v Haagu;
- s sodno odločbo Mednarodnega kazenskega sodišča v Haagu;
- z odločitvijo mednarodnega tribunala;
- v skupni zunanji in varnostni politiki Evropske unije.

2. Pojem: **četrta Ženevska konvencija**

Kot že izhaja iz same zakonske določbe je četrta Ženevska konvencija, Konvencija o zaščiti civilnih oseb med vojno, ki je bila podpisana v Ženevi 12. avgusta 1949. V drugem členu konvencija določa, da se uporablja:

- v vsaki napovedani vojni ali vsakem drugem oboroženem spopadu, ki bi se lahko začel med dvema visokima pogodbenicama ali več visokimi pogodbenicami, tudi če katera od njih vojnega stanja ne prizna;
- v vseh primerih delne ali popolne okupacije ozemlja visoke pogodbenice, tudi če proti okupaciji ni oboroženega odpora.

3. Pojem: **okupacijska sila**

Okupacijska sila je sila države, ki ozemlje okupira. Nad okupiranim ozemljem ne pridobi suverenosti, ampak nad njim pridobi nadzor in oblast. S tem za okupacijsko silo nastopijo določene obveznosti. Med obveznosti sodi tudi prepoved preseljevalnja civilnega prebivalstva.

4. Pojem: **nezakonita naselbina**

Nezakonita naselbina je civilna naselbina na okupiranem ozemlju in je nezakonita po mednarodnem pravu. Poseljena je s civilnim prebivalstvom okupacijske sile. Okupant ima na podlagi humanitarnega prava določene obveznosti, ki v šestem odstavku 49. člena četrte Ženevske konvencije, vključujejo tudi izrecno prepoved preseljevanja svojih civilistov na ozemlje, ki ga okupant okupira. Nezakonite naselbine, ki se vzpostavijo na okupiranem ozemlju prav tako sodijo pod takšno izrecno prepoved.

5. Pojem: **nezakonit naseljenec**

Nezakonit naseljenec je vsaka civilna oseba okupacijske sile, kateri je bila ali je z okupacijo ozemlja na katerem se je ali se nahaja, olajšana prisotnost.

6. Pojem: **blago, ki izvira iz nezakonitih naselbin**

Blago, ki izvira iz nezakonitih naselbin na okupiranih območjih pridobi status blaga, ki izvira iz nezakonitih naselbin, če sta izpolnjena dva pogoja. Prvi pogoj je, da je blago proizvedeno deloma ali v celoti na okupiranem območju. Drugi pogoj pa zahteva, da je to blago proizvedel nezakonit naseljenec.

7. Pojem: **storitev, ki izvira iz nezakonitih naselbin**

Storitev, ki izvira iz nezakonitih naselbin na okupiranem območju pridobi status storitve, ki izvira iz nezakonite naselbine, ko sta izpolnjena dva pogoja. Prvi pogoj je, da je storitev zagotovljena deloma ali v celoti na okupiranem ozemlju. Drugi pogoj pa zahteva, da je ta storitev zagotovljena s strani nezakonitega naseljenca.

8. Pojem: **naravni viri**

Naravni viri zajemajo in niso izključeni na olje, pline, minerale, energijo, kmetijske pridelke...

9. Pojem: **zavezanec**

Ta zakon zavezuje slovenske državljane in osebe, ki imajo stalno prebivališče v Republiki Sloveniji. Prav tako morajo prepovedi spoštovati pravne osebe, samostojni podjetniki posamezniki in posamezniki, ki opravlja dejavnost, če imajo sedež v Sloveniji. Če nimajo sedeža v Sloveniji, ampak se center kontrole izvršuje v Sloveniji, morajo prav tako spoštovati določbe tega zakona.

Minister za zunanje zadeve mora na ustrezen način opredeliti, katera območja tvorijo okupirano območje. Območja morajo biti potrjena in imenovana za okupirana na enega ali več naslednjih načinov:

- s sodno odločbo ali svetovalnim mnenjem Meddržavnega sodišča v Haagu;
- s sodno odločbo Mednarodnega kazenskega sodišča v Haagu;
- z odločitvijo mednarodnega tribunala;
- v skupni zunanji in varnostni politiki Evropske unije.

K 3., 4., 5., 6. in 7. členu:

Zgornji členi prepovedujejo promet z blagom, storitvami in naravnimi viri. Za promet z blagom, storitvami in naravnimi viri se štejejo uvoz, izvoz, tranzit in prodaja med Slovenijo in nezakonito

naselbino na okupiranem območju. Poleg tega je prepovedano tudi pridobivanje naravnih virov na okupiranem ozemlju, ob odsotnosti soglasja predstavnika prebivalstva, ki je pod okupacijo. V primerih, ko prihaja do kršitev pravice naroda do samoodločbe, prepovedi uporabe sile, mučenja, apartheida, kar predstavlja norme *ius cogens* in *erga omnes*, ima Slovenija pravico in dolžnost, da sprejme določene ukrepe, če se te kršitve mednarodnega prava dogajajo. Ukrepi, ki jih določa ta zakon se nanašajo na ekonomske aktivnosti.

Členi o odgovornosti držav za mednarodna protipravna ravnanja so podlaga za prepoved trgovanja Slovenije z okupiranimi območji, saj je njegova vsebina tudi že mednarodno običajno pravo. V primeru, ko imamo opravka s kršitvijo *ius cogens* norm je obveznost tretjih držav, da ne priznajo in ne pomagajo (izhaja iz 2. odstavka 41. člena ARSIWA). Konkretno obveznosti niso taksativno našteje, ampak splošno je sprejeto, da gre za negativne obveznosti države. Trgovanje z okupiranim območjem zagotavlja ekonomsko podporo in s tem širitev nezakonitih naselbin, zato se s tem zakonom prepoveduje uvoz, izvoz, tranzit in prodaja v povezavi z okupiranimi območji.

Kršitev mednarodnega prava oboroženih spopadov s strani okupanta prizadanejo pravno varovane interese Slovenije. Ženevske konvencije ne ustvarjajo zgolj obveznosti značaja *erga omnes partes*, nekatere veljajo celo *erga omnes*, kar pomeni, da kršitev Ženevskih konvencij neposredno prizadane tudi Slovenijo, ki ima pravni interes za odpravo le-teh kršitev. Poleg upravičenja zahtevati prenehanje kršitve ima tudi dolžnost zagotoviti spoštovanje Ženevskih konvencij s strani kršitelja, kar predstavlja tudi pozitivno obveznost. Da Slovenija zagotovi spoštovanje obveznosti iz Ženevskih konvencij ima prosto izbiro sredstev, vendar pa morajo biti skladna z resnostjo kršitve in opravljena s potrebno skrbnostjo. Prepoved uvoza blaga, naravnih virov in storitev, ki prihajajo iz naselbin na okupiranem ozemlju ter izvoza dobrin, naravnih virov in storitev vanje je možen ukrep države namenjen zagotovitvi spoštovanja Ženevskih konvencij in dokaj običajen ukrep namenjen odpravi kršitev mednarodnega prava. Za sprejem ukrepov Sloveniji ni potrebno čakati odobritve katerekoli mednarodne organizacije, individualno ukrepanje je njena pravica in dolžnost.

3. člen prepoveduje uvoz, ki je del prometa, ki pomeni vnos blaga, storitve ali naravnega vira, ki izvira iz nezakonite naselbine na okupiranem območju, na območje Slovenije. 3. člen vsebuje dve vrsti dobrin. Prvi sklop so dobrine, ki izhajajo iz tretjih držav, ki niso članice Evropske unije. Drugi sklop pa zajema dobrine, ki že krožijo po notranjem trgu Evropske unije, kot je to zapisano v drugem odstavku tretjega člena. Pogodba o delovanju Evropske Unije ne izključuje možnosti individualne akcije držav članic. Skupna trgovinska politika se namreč izvaja v okviru načel in ciljev zunanjega delovanja unije. Ta načela

so navedena v Pogodbi o Evropski uniji, ki zapoveduje, da EU pri njenem delovanju na mednarodni ravni vodi spoštovanje načel Ustanovne listine Združenih narodov in mednarodnega prava. Prepoved ali omejevanje pri uvozu, izvozu ali tranzitu sta dopuščena v 36. členu PDEU, kadar sta utemeljena z javno moralo, javnim redom ali javno varnostjo, varovanjem zdravja in življenja ljudi itd. Prav tako uredba 2015/478 v svojem 24. členu, ki se šteje za *lex specialis* v odnosu do PDEU in PEU dovoljuje prepovedovanje ali omemjevanje pri uvozu, izvozu ali blagu v tranzitu, kadar je to utemeljeno z javno moralo, javnim redom ali javno varnostjo... Prekinitev trgovanja se lahko subsumira pod izjemo javne morale.

4. člen prepoveduje izvoz blaga, naravnih virov in nudenje storitev iz območja Slovenije, na območje nezakonite naselbine na okupiranem ozemlju. Izvoz je del prometa, ki pomeni iznos blaga, storitev ali naravnih virov iz območja Slovenije.

5. člen prepoveduje tranzit čez ozemlje Republike Slovenije. Tranzit je vsak prenos blaga, storitev in naravnih virov čez območje Republike Slovenije, če so namenjeni na okupirano ozemlje nezakonitih naselbin ali pa iz tam izhajajo.

6. člen prepoveduje prodajo blaga v Sloveniji, ki izvira iz nezakonitih naselbin.

7. člen določa, da je prepovedano pridobivanje naravnih virov na okupiranem ozemlju ali njegovem teritorialnem morju. To je dovoljeno le z dovoljenjem osebe, ki je mednarodno prepoznana kot predstavnik ljudi katerih ozemlje je pod okupacijo.

Pri nekaterih členih je izrecno prepovedana tudi pomoč.

K 8. členu:

S tem členom se opredeljuje pristojnost za opravljanje nadzora nad izvrševanjem zakona.

Pristojni organ za izvrševanje upravnega nadzora je ministrstvo.

Za carinski nadzor je pri uvozu, tranzitu in izvozu pristojen carinski organ.

Predlog zakona določa tudi, da se nadzor nad uvozom, tranzitom, izvozom, prodajo in pridobivanjem opravlja pristojna inšpekcija. Inšpekcijski organ blago ali naravne vire zaseže in predlaga postopek o prekršku. Pristojni inšpektor izda odločbo, zoper katero je možna pritožba, ki pa ne zadrži izvršitve.

K 9. členu:

Globa je po Zakonu o prekrških (ZP-1) temeljna sankcija, ki se lahko predpiše v razponu ali v določenem znesku. Globa se lahko predpiše v razponu za posameznika od 40 do 5.000 eurov; za samostojnega podjetnika posameznika in posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost, od 200 do 150.000 eurov; za pravno osebo od 200 do 250.000 eurov, če se pravna oseba po zakonu, ki ureja gospodarske družbe, šteje za srednjo ali veliko gospodarsko družbo, pa od 400 do 500.000 eurov; za odgovorno osebo pravne osebe ali odgovorno osebo samostojnega podjetnika posameznika oziroma posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost in za odgovorno osebo v državnem organu ali v samoupravni lokalni skupnosti od 40 do 10.000 eurov.

Prekrškovni organi so pri odmeri globe dolžni upoštevati premoženjske razmere storilcev, kot to določa tretji odstavek 26. člena ZP-1. Pri odmeri globe je potrebno upoštevati storilčevo premoženjsko stanje, višino njegove plače, njegove druge dohodke, njegovo premoženje in njegove družinske obveznosti.

Posamezni odstavki določajo globe, ki so v določenem razponu, za posameznike, pravne osebe, samostojnega podjetnika, posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost in odgovorne osebe ter subjektov.

Skladno s 13. členom ZP-1 so pravne osebe, samostojni podjetniki posamezniki in posamezniki, ki samostojno opravljajo dejavnost, ter odgovorne osebe teh subjektov so odgovorne za prekršek v skladu s tem zakonom, če je v predpisu o prekršku tako določeno.

K 10. členu:

Podzakonski akt s katerim se podrobneje določi izvajanje tega zakona, sprejme minister šestih mesecev od uveljavitve zakona, kar omogoča ustrezno pripravo vseh organov na začetek uporabe zakona.

K 11. členu

Določen je začetek veljavnosti zakona.

Povzetek obrazložitve zakona

Predlagamo naslednje omejitve trgovanja

1. Izrael krši prepoved uporabe sile, preprečuje palestinskemu narodu izvajanje njegove pravice do samoodločbe, izvaja kršitve mednarodnega prava človekovih pravic in mednarodnega mednarodnega prava oboroženih spopadov ter izvršuje apartheid.
2. Republika Slovenija ima obveznost prepovedati uvoz in izvoz blaga, storitev in naravnih virov v Republiko Slovenijo, ki izvirajo v celoti ali deloma iz in v nezakonite naselbine na okupiranem območju. V Republiki Sloveniji mora biti prodaja blaga, ki izvira iz nezakonite naselbine na okupiranem ozemlju, prepovedana.
3. Predlagan zakon je skladen s pravom Evropske unije.
4. Predlagan zakon je skladen s pravom Svetovne trgovinske trgovine.

Kršitve prepovedi uporabe sile in mednarodnega prava človekovih pravic s strani Izraela

Meddržavno sodišče je v svetovalnem mnenju o pravnih posledicah gradnje zidu na okupiranem palestinskem ozemlju leta 2004 ugotovilo, da Izrael krši prepoved uporabe sile,¹ ki jo vzpostavlja četrta točka drugega člena Ustanovne listine Združenih narodov (v nadaljevanju UL OZN).² Obenem aktivno preprečuje palestinskemu narodu izvajanje njegove pravice do samoodločbe,³ ki mu pripada po drugi točki prvega člena Ustanovne listine Organizacije Združenih narodov.⁴ Skupni prvi člen Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah (v nadaljevanju MPDPP) in Mednarodnega pakta o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah (v nadaljevanju MPESKP), katerih pogodbenica je Izrael, prav tako prepoveduje posege v pravico naroda do samoodločbe.

Meddržavno sodišče je prav tako ugotovilo, da Izrael krši tudi druge določbe mednarodnega prava človekovih pravic, natančneje naslednje norme:

¹ Advisory Opinion, *Legal consequences of the construction of a wall in the Occupied Palestinian Territory*, ICJ, 9. julij 2004, odstavek 101, 121.

² Potrjena v resoluciji Generalne skupščine Organizacije Združenih narodov (v nadaljevanju GS OZN) št. 2625 (XXV) z dne 24. 10. 1970.

³ Advisory Opinion, *Legal consequences of the construction of a wall in the Occupied Palestinian Territory*, ICJ, 9. julij 2004, odstavek 122;

Poročilo GS OZN, *Report of the Special Committee to Investigate Israeli Practices Affecting the Human Rights of the Palestinian People and Other Arabs of the Occupied Territories* (A/71/352), odstavek 95 (d), z dne 23. 8. 2016; GS OZN, Svet za človekove pravice, dvaindvajseto zasedanje, točka 7 dnevnega reda, Položaj človekovih pravic v Palestini in na drugih okupiranih arabskih ozemljih, Poročilo neodvisne mednarodne misije za ugotavljanje dejstev, ki preiskuje posledice izraelskih naselbin na civilne, politične, ekonomske, socialne in kulturne pravice palestinskega ljudstva na celotnem zasedenem palestinskem ozemlju, vključno z vzhodnim Jeruzalemom, št. A / HRC/22/63, z dne 7. 2. 2013, odstavek 104.

⁴ Potrjena v resoluciji GS št. 2625 (XXV) z dne 24. 10. 1970.

- Prepoved samovoljnega ali nezakonitega vmešavanja v stanovanje (17. člen MPDPP)⁵
- Pravica svobodne izbire prebivališča (12. člen MPDPP)⁶
- Pravica do dela (6. člen MPESKP)⁷
- Pravica do najvišjega dosegljivega standarda zdravja (12. člen MPESKP, 24. člen Konvencije o otrokovih pravicah (v nadaljevanju KOP))⁸
- Pravica do izobraževanja (13. člen MPESKP, 28. člen KOP)⁹
- Pravica do primernega življenjskega standarda (11. člen MPESKP, 27. člen KOP)¹⁰

Posebni odbor Organizacije združenih narodov za preiskavo izraelskih praks, ki vplivajo na človekove pravice Palestincev in drugih Arabcev na Okupiranem ozemlju, ustanovljen s strani Generalne skupščine Organizacije združenih narodov (v nadaljevanju GS OZN) leta 1968, je poleg zgoraj navedenih kršitev ugotovil tudi, da sta Palestincem s strani Izraela kršene pravica do enakosti pred zakonom (26. člen MPDPP) ter prepoved mučenja in nečloveškega ravnanja (7. člen MPDPP).¹¹ Obenem so Palestinci, vključno z otroci, pogosto arbitrarno prikrajšani življenja kot posledica prekomernega policijskega nasilja (6. člen MPDPP, 6. člen KOP).¹²

Prav gradnja nezakonitih naselbin na okupiranem območju je glavni razlog obstoja navedenih kršitev.¹³

⁵ Advisory Opinion, *Legal consequences of the construction of a wall in the Occupied Palestinian Territory*, ICJ, 9. julij 2004, odstavek 128 v zvezi z odstavkom 137.

⁶ Ibid., odstavek 134;

Odbor proti mučenju je na 1416. in 1419. sestankih (CAT / C / SR.1416 in 1419), ki sta potekala 3. in 4. maja 2016, obravnaval peto periodično poročilo Izraela (CAT / C / ISR / 5) in sprejel te sklepne ugotovitve na 1428. in 1429. sestankih 12. in 16. septembra, odstavek 30.

⁷ Advisory Opinion, *Legal consequences of the construction of a wall in the Occupied Palestinian Territory*, ICJ, 9. julij 2004, odstavek 134.

⁸ Ibid.

⁹ Ibid;

potrjeno tudi v Poročilu GS OZN, *Report of the Special Committee to Investigate Israeli Practices Affecting the Human Rights of the Palestinian People and Other Arabs of the Occupied Territories* (A/74/356), odstavek 72, z dne 20. 9. 2019.

¹⁰ Advisory Opinion, *Legal consequences of the construction of a wall in the Occupied Palestinian Territory*, ICJ, 9. julij 2004, odstavek 134.

¹¹ Poročilo GS OZN, *Report of the Special Committee to Investigate Israeli Practices Affecting the Human Rights of the Palestinian People and Other Arabs of the Occupied Territories* (A/74/356), odstavek 19, z dne 20. 9. 2019; Združeni narodi, Varnostni svet, Resolucija 2334 (2016), ki jo je Varnostni svet sprejel na 7853. zasedanju 23. decembra 2016, SC / RES / 2334 (2016);

Poročilo GS OZN, *Report of the Special Committee to Investigate Israeli Practices Affecting the Human Rights of the Palestinian People and Other Arabs of the Occupied Territories* (A/71/352), odstavek 95 (o), z dne 23. 8. 2016;

¹² Poročilo GS OZN, *Report of the Special Committee to Investigate Israeli Practices Affecting the Human Rights of the Palestinian People and Other Arabs of the Occupied Territories* (A/74/356), odstavki 36, 59, 61, z dne 20. 9. 2019;

Odbor OZN za človekove pravice, *General Comment No. 6: Article 6 (Right to Life)*, odstavek 3, z dne 30. 4. 1982;

Odbor OZN za človekove pravice, *General Comment No. 36: Article 6 (Right to Life)*, (CCPR/C/GC/36) odstavek 12, z dne 30. 10. 2018.

¹³ Poročilo GS OZN, *Report of the Special Committee to Investigate Israeli Practices Affecting the Human Rights of the Palestinian People and Other Arabs of the Occupied Territories* (A/74/356), odstavek 21, z dne 20. 9. 2019

Kršitve mednarodnega prava oboroženih spopadov s strani Izraela

Poleg kršitve prepovedi uporabe sile, pravice naroda do samoodločbe in kršitev človekovih pravic, izvaja Izrael kršitve mednarodnega prava oboroženih spopadov, natančneje naslednjih norm:

- uničevanje nepremičnin ali premičnin, ki posamično ali skupno pripadajo posameznikom ali državi ali drugim državnim organom, socialnim ali združenim organizacijam (53. člen Ženevske konvencije o zaščiti civilnih oseb med vojno (v nadaljevanju ŽK - IV)), kar je potrdilo Meddržavno sodišče v svojem svetovalnem mnenju¹⁴
- prepoved nasilne posamične ali množične premestitve in tudi deportacija zaščitene osebe z okupiranega ozemlja na ozemlje okupacijske sile ali ozemlje katere koli druge države (49. člen ŽK - IV), o čemer govorijo številne resolucije Varnostnega sveta Organizacije združenih narodov (v nadaljevanju VS OZN)¹⁵, Meddržavno sodišče¹⁶ in Sodišče Evropske unije¹⁷
- kolektivno kaznovanje (33. člen ŽK - IV), potrjeno s strani Sveta za človekove pravice¹⁸
- oviranje prostega prehoda in zaplomba pošilk v sklopu programov pomoči držav ali nepristranskih humanitarnih organizacij za prebivalstvo (59. člen ŽK - IV), potrjeno s strani Posebnega odbora Organizacije združenih narodov za preiskavo izraelskih praks, ki vplivajo na človekove pravice Palestincev in drugih Arabcev na Okupiranem ozemlju¹⁹

¹⁴ Advisory Opinion, *Legal consequences of the construction of a wall in the Occupied Palestinian Territory*, ICJ, 9. julij 2004, odstavka 132, 135.

¹⁵ Poročilo GS OZN, *Report of the Special Committee to Investigate Israeli Practices Affecting the Human Rights of the Palestinian People and Other Arabs of the Occupied Territories* (A/71/352), odstavka 120, 134, z dne 23. 8. 2016;

Resolucija Varnostnega sveta Organizacije Združenih narodov (v nadaljevanju VS OZN) št. 271, z dne 15. 9. 1969; Resolucija VS OZN št. 446, z dne 22. 3. 1979; Resolucija VS OZN št. 465, z dne 1. 3. 1980; Resolucija VS OZN št. 469, z dne 20. 5. 1980; Resolucija VS OZN št. 471, z dne 5. 6. 1980; Resolucija VS OZN št. 476, z dne 30. 6. 1980; Resolucija VS OZN št. 478, z dne 20. 8. 1980; Resolucija VS OZN št. 484, z dne 19. 12. 1980; Resolucija VS OZN št. 592, z dne 8. 12. 1986; Resolucija VS OZN št. 605, z dne 22. 12. 1987; Resolucija VS OZN št. 607, z dne 8. 1. 1988; Resolucija VS OZN št. 636, z dne 6. 7. 1989; Resolucija VS OZN št. 641, z dne 30. 8. 1989; Resolucija VS OZN št. 672, z dne 12. 10. 1990; Resolucija VS OZN št. 681, z dne 20. 12. 1990; Resolucija VS OZN št. 694, z dne 24. 5. 1991; Resolucija VS OZN št. 726, z dne 6. 12. 1992; Resolucija VS OZN št. 799, z dne 18. 12. 1992; Resolucija VS OZN št. 904, z dne 18. 3. 1994; Resolucija VS OZN št. 1322, z dne 7. 10. 2000; Resolucija VS OZN št. 1435, 24. 12. 2002; Resolucija VS OZN št. 2334, z dne 23. 12. 2016;

Izjava Mednarodnega odbora Rdečega križa v GS OZN, z dne 13. 11. 1997 (LG 1997-121-ENG).

¹⁶ Advisory Opinion, *Legal consequences of the construction of a wall in the Occupied Palestinian Territory*, ICJ, 9. julij 2004, odstavek 134.

¹⁷ SEU (veliki senat), *Predhodno odločanje – Uredba (EU) št. 1169/2011 – Zagotavljanje informacij o živilih potrošnikom – Obvezna navedba države porekla ali kraja izvora živila v primeru, v katerem bi lahko izpustitev tega podatka zavedla potrošnika – Obveznost, da se pri živilih s poreklom z ozemelj, ki jih je zasedla Država Izrael, če izvirajo iz izraelske nasebine na teh ozemljih, ozemlje porekla teh živil označi skupaj z navedbo takega izvora*, Sodišče Evropske unije, 12. november 2019, odstavek 48.

¹⁸ Poročilo Sveta za človekove pravice, *Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Palestinian territories occupied since 1967* (A/HRC/44/60) z dne 15. 7. 2020, odstavek 60;

Poročilo GS OZN, *Report of the Special Committee to Investigate Israeli Practices Affecting the Human Rights of the Palestinian People and Other Arabs of the Occupied Territories* (A/73/499), odstavka 21, 40, z dne 9. 11. 2018;

¹⁹ Poročilo GS OZN, *Report of the Special Committee to Investigate Israeli Practices Affecting the Human Rights of the Palestinian People and Other Arabs of the Occupied Territories* (A/74/356), odstavek 28, z dne 20. 9. 2019

- nasilje zoper zaščitene osebe (27. člen ŽK - IV), prav tako potrjeno s strani zgoraj navedenega odbora²⁰

Izvrševanje apartheida s strani Izraela

Izrael po poročanju aktualnega posebnega poročevalca OZN za Palestino Michaela Lynka izvaja zločin apartheida,²¹ ker na istem ozemlju obstajata paralelna pravna sistema za judovsko in za palestinsko skupnost. Posledično palestinska skupnost nima enakih pravic glede dostopa do javnih cest, vode ter drugih storitev, potrebnih za preživetje.²² Enako je poročal tudi njegov predhodnik Richard Falk.²³

Obveznosti Slovenije na podlagi Členov o odgovornosti držav za mednarodna protipravna dejanja

Podlaga za to, da Slovenija ne sme trgovati z območji na Zahodni obali reke Jordan (v nadaljevanju Zahodna obala), ki so pod okupacijo Izraela, so Členi o odgovornosti držav za mednarodna protipravna dejanja (v nadaljevanju ARSIWA).²⁴ Vsebina tega dokumenta predstavlja običajno mednarodno pravo.²⁵ Za nas sta pomembna zlasti 40. in 41. člen.

41. člen - Konkretna posledice hude kršitve obveznosti iz tega poglavja

- 1. Države bodo sodelovale, da na zakonit način ustavijo vsako hudo kršitev v smislu 40. člena.*
- 2. Nobena država ne bo priznala kot zakonito stanje nastalo z hudo kršitvijo v smislu 40. člena, niti nudila pomoči ali pomagala pri ohranjanju tega stanja.*²⁶

²⁰ Ibid. odstavki 36, 59, 61;

Odbor OZN za človekove pravice, *General Comment No. 6: Article 6 (Right to Life)*, odstavek 3, z dne 30. 4. 1982; Odbor OZN za človekove pravice, *General Comment No. 36: Article 6 (Right to Life)*, (CCPR/C/GC/36) odstavek 12, z dne 30. 10. 2018.

²¹ OZN, posebni poročevalci za Palestino, Michael Lynk, URL :

<https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25319&LangID=E>, 19. april 2021;

B'Tselem – The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories, *A regime of Jewish supremacy from the Jordan River to the Mediterranean Sea: This is apartheid*, 12. 1. 2021;

Global center for responsibility to protect, *Attorney alert*, 20. 1. 2021, URL:

<https://www.globalr2p.org/publications/atrocities-alert-no-236/> (17. 4. 2021);

Argumentacija, da se na območju Zahodnega brega z nezakonitimi naselbinami izvršuje zločin apartheida sta podkrepila Dugard in Reynolds (*The European Journal of International Law Vol. 24 no. 3*).

²² OZN Odbor za odpravo rasne diskriminacije CERD/C/ISR/CO/14-16, 2012, odstavek 24 in 25.

²³ Ekonomska in socialna komisija za zahodno Azijo OZN, *Israeli Practices towards the Palestinian People and the Question of Apartheid*, št. E/ESCWA/ECRI/2017/1, stran 51, z dne 15. 3. 2017.

²⁴ Resolucija GS OZN, *Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts*, November 2001, Priloga številka. 10 (A/56/10).

²⁵ Control of Economic Activity from Settlements in Occupied Territories, osnutek zakona Prof. Dr. Tom Moerenhout 11 March 2020, A(1)člen

²⁶ Avtorjev prevod besedila

Navedeni člen v prvem odstavku govori o odgovornosti države za hudo kršitev v smislu 40. člena, v drugem pa o obveznostih, ki jih imajo tretje države v primeru, ko pride do kršitve omenjene obveznosti.

40. člen - Uporaba tega poglavja

1. To poglavje se nanaša na mednarodno odgovornost, ki nastane zaradi hude kršitve obveznosti države, ki izhaja iz kogentne norme splošnega mednarodnega prava.
2. Kršitev teh obveznosti je huda, če vključuje očitno ali sistematično neizpolnitev obveznosti s strani odgovorne države.²⁷

Bistveno vprašanje je, ali so zgoraj predstavljene kršitve s strani Izraela na okupiranih območjih dejansko "*ius cogens*", saj se v tem primeru od njih ne sme odstopati,²⁸ za razliko od dispozitivnih norm, od katerih je možno odstopati oziroma se stranke lahko dogovorijo drugače kot določajo dispozitivne norme.

Prej omenjene kršitve prepovedi uporabe sile, pravice naroda do samoodločbe, mučenja in apartheida, predstavljajo kršitve kogentnih norm mednarodnega prava, kot jih je opredelila Komisija OZN za mednarodno pravo v poročilu iz leta 2019.²⁹

Iz drugega odstavka 41. člena ARSIWA izhajata obveznosti tretjih držav v primeru, ko imamo opravka s kršitvijo *ius cogens* norm, in sicer prepoved priznavanja nezakonitega stanja in prepoved nujenja pomoči. Ti dve obveznosti je Meddržavno sodišče potrdilo v svetovalnem mnenju o Pravnih posledicah izgradnje zidu na okupiranem palestinskem ozemlju.³⁰

Konkretne obveznosti tretjih držav v takšnem primeru niso nikjer taksativno našteje, ampak je splošno sprejeto, da gre za negativne obveznosti, to pomeni, da se morajo države vzdrževati ravnanj, ki posegajo v priznane pravice države za razliko od pozitivnih obveznosti, ki zavezujejo državo k določenemu ravnanju. Trgovanje z okupiranim območjem mu zagotavlja ekonomsko podporo in s tem širitev nezakonitih naselbin,³¹ zato mora trgovanje z okupiranim območjem biti prepovedano.

Trgovina z okupiranimi območji krši obveznost nepriznavanja, ki izhaja iz svetovalnega mnenja Meddržavnega sodišča v zadevi glede okupacije Namibije s strani Južnoafriške republike (v nadaljevanju JAR).³² Iz svetovalnega mnenja izhaja, da navedena obveznost vključuje dolžnost

²⁷ Avtorjev prevod besedila

²⁸ Komisija za mednarodno pravo, *Draft Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts*, November 2001, Supplement No. 10 (A/56/10), člen 26.

²⁹ Komisija OZN za mednarodno pravo OZN, poročilo, A/74/10, zaključek 23, 2019.

³⁰ Meddržavno sodišče v Haagu, svetovalno mnenje, Pravne posledice izgradnje zidu na okupiranem palestinskem ozemlju, odstavek 159, v 2004.

³¹ UN Office of the High Commission for Human Rights, Izraelske naselbine na okupiranem palestinskem ozemlju, A/71/355, 2016.

³² Meddržavno sodišče v Haagu, svetovalno mnenje, Pravne posledice stalne prisotnosti Južne Afrike v Namibiji (Jugozahodna Afrika) za države ne glede na Resolucijo Varnostnega sveta 276 ", 21. Juni 1971, odstavek 124.

držav, da ne vstopajo v ekonomske ali druge odnose z okupacijsko silo (v konkretnem primeru JAR). Dejansko stanje na okupiranih palestinskih ozemljih je v bistvenem primerljivo s stanjem v Namibiji, obravnavanem v svetovalnem mnenju.

Dolžnost nepriznavanja ima dve temeljni značilnosti : 1.) je običajno pravne narave in 2.) je samoizvršljiva. Samoizvršljivost pomeni da ni potrebna odobritev s strani Varnostnega sveta OZN in svoje obveznosti lahko izpolnjujejo brez avtorizacije tega organa.

Čeprav je Evropska komisija pristojna na področju trgovinske politike, države članice še vedno zavezujejo mednarodnopravne obveznosti, ki so hierarhično nad pravom EU.³³ S tem, ko Evropska komisija ne reagira na kršitev mednarodnega prava, ne daje pravice posameznim državam članicam EU, da kršijo mednarodnopravne obveznosti. Na spoštovanje teh obveznosti je bila EU pozvana v odprtem pismu s strani pravnih strokovnjakov.³⁴ Obveznosti oz. prepovedi, da ne priznajo nezakonite okupacije in prepovedi pomaganja ohranjanja takega nezakonitega stanja prevladajo nad drugimi pravnimi akti, vključno s Pogodbo o delovanju Evropske unije (PDEU).

Iz resolucije VS OZN izhaja obveznost, da se Izraelu ne zagotavlja nikakršna pomoč v povezavi z naselbinami na okupiranem ozemlju.³⁵ Da ugotovimo pomen besede „pomoč“, imamo dve poti.

Prva pot je, da gledamo Dunajsko konvencijo o pravu mednarodnih pogodb (VCLT).³⁶ Pravni strokovnjaki imajo različna stališča glede tega, ali se lahko uporabi Dunajsko konvencijo o pravu mednarodnih pogodb (VCLT) glede interpretacije resolucij VS ali pa je ta namenjena samo interpretaciji mednarodnih pogodb. Pri tem moramo upoštevati, da se mednarodne pogodbe (konvencije) in resolucije, kljub temu da gre za mednarodnopravne akte, medsebojno razlikujejo.

Obstajajo tri ključne razlike med resolucijami in konvencijami:³⁷

- Pri resoluciji nimamo strank kot imamo v pogodbah.
- Resolucija, ko je sprejeta, je zavezojoča za vse članice, tudi tiste, ki so glasovale proti, po drugi strani pa pri pogodbah ni tako - tiste stranke, ki niso pogodbenice, jih pogodba neposredno ne zavezuje, posredno pa jih lahko preko mednarodnega običajnega prava.
- Postopek sprejemanja mednarodnih pogodb in resolucij VS se razlikuje, ker slednje sprejema Varnostni svet OZN, pri čemer imajo stalne države članice pravico veta, kar pa v postopku sprejemanja mednarodnih pogodb ni možno.

³³ Pogodba o Evropski uniji, 3.člen (prejšnji člen 2 PEU) 5.odstavek in 21.člen 1. In 2. odstavek

³⁴ Letter by Legal Scholars to policy makers in the European Union and its Member States calling for compliance with international legal obligations related to withholding trade from and toward Israeli Settlements, 2015

³⁵ United Nations Security Council Resolution (UNSC) 465, podpisana 1.marca 1980. VS OZN Resolucija 2334, 23 December 2016.

³⁶ Organizacija združenih narodov, Dunajska konvencija o pravu mednarodnih pogodb, 1969

³⁷ International Courts' Approach to Interpretation of Security Council Resolutions, Det juridiske fakultet, 2019, str. 7. In 8.

Meddržavno sodišče v Haagu se je v zadevi glede Kosova opredelilo do VCLT. Navedli so, da obstaja določeno število okoliščin, ki so pomembne za razlago resolucije VS. Pri tem se izhaja iz tega, da 31. in 32. člen VCLT lahko predstavljata vodili, kako razlagati resolucijo, še vedno pa moramo imeti v glavi razlike, ki obstajajo med resolucijami VS in pogodbami.³⁸

Iz tega primera izhaja, da je ICJ sprejelo podobno stališče kot pravni strokovnjaki Papastavridis, Petersin in Wood, to pa je, da se za razlago resolucij VS OZN uporabi drugačen analitični okvir, v primerjavi s konvencijami. Čeprav imamo smernice VCLT, moramo kot vodilo upoštevati še druge okoliščine. Glavne oporne točke pri razlagi še vedno ostanejo: besedilo, kontekst in namen.³⁹

Če izhajamo iz slednjega in upoštevamo VCLT kot vodilo, potem je za nas zlasti pomemben 31. člen, iz katerega izhaja, da se pogodba razlaga „v dobri veri v skladu z običajnim pomenom izrazov v mednarodni pogodbi v njihovem kontekstu ter glede na njen predmet in namen“. Konvencija bo v primeru razlage resolucije VS samo vodilo. Če upoštevamo, kaj je namen te resolucije, to pa je, da se prepreči nadaljnja širitev naselbin na okupirnam ozemlju Zahodne obale in kako bodo naslebine vplivale na spremembo strukture prebivalstva na tem ozemlju⁴⁰. In glede na to da trgovina z okupiranim območjem predstavlja ekonomsko podporo lahko rečemo da naj ne bi država smele trgovati z okupiranim območjem.

Po drugi strani pa, če uporabimo *bona fide* razlago pojma „pomoč“ glede na funkcijo trgovine, kot izhaja iz sporazuma Svetovne trgovinske organizacije (v nadaljevanju STO), trgovanje z naselbinami predstavlja dejansko „pomoč“ za preživetje projekta naselbin v okupiranem območju.⁴¹ Bona fide (dobra vera) razlaga pomeni da se sporazum razlaga pošteno in v skladu z pravom, brez namena da bi se škodovalo katerikoli stranki.

Iz navedenega posledično izhaja obveznost Slovenije, da ravna v skladu z mednarodnim pravom in ne trguje z okupiranimi območji, ker s tem podpira in vzdržuje stanje, ki je nevzdržno in v neskladju z mednarodnim pravom.

Prav tako morajo države poleg obveznosti po ARSIWA upoštevati resolucijo SC/RES/2334 (2016),⁴² iz katere izhaja, da morajo razlikovati med okupiranim območjem in državo Izrael. Posledično naj ukrepi ne bi bili usmerjeni zoper Izrael, ampak zgolj zoper nezakonite naselbine na okupiranem palestinskem ozemlju.

³⁸ Meddržavno sodišče v Haagu *Accordance with international law of the unilateral declaration of independence in respect of Kosovo*, Svetovalno mnenje, 22 Juli 2010, odstavek. 94.

³⁹ Interpretation of Security Council Resolutions and the Function of Explanation of Votes –Protecting the Status Quo or Agents of Change? *Faculty of Law, Stockholm University Research Paper No. 69 (2019)*, Mark Klamberg,, str.27.

⁴⁰ United Nations Security Council Resolution (UNSC) 465, podpisana 1.marca 1980, točka 5.

⁴¹ Letter by Legal Scholars to policy makers in the European Union and its Member States calling for compliance with international legal obligations related to withholding trade from and toward Israeli Settlements, 2015, poglavje On the multilateral reaction to trade with settlements

⁴² Združeni narodi, Varnostni svet, Resolucija 2334 (2016), ki jo je Varnostni svet sprejel na 7853. zasedanju 23. decembra 2016, SC / RES / 2334 (2016).

Obveznosti Republike Slovenije v zvezi z navedenimi kršitvami mednarodnega prava oboroženih spopadov

Kršitve mednarodnega prava oboroženih spopadov s strani Izraela so prizadele pravno varovane interese Slovenije. Ženevske konvencije namreč ne ustvarjajo zgolj obveznosti značaja *erga omnes partes*,⁴³ kar pomeni, da obveznosti nastanejo med vsemi pogodbenicami, nekatere obveznosti veljajo celo *erga omnes*,⁴⁴ torej proti vsem državam, tudi tistim, ki sicer niso pogodbenice Ženevskih konvencij. Kršitev Ženevskih konvencij tako neposredno prizadane tudi Slovenijo, ki ima pravni interes za odpravo teh kršitev.⁴⁵

Slovenija ima zaradi kršitve svojega pravnega interesa poleg upravičenja zahtevati prenehanje kršitve,⁴⁶ tudi dolžnost zagotoviti spoštovanje Ženevskih konvencij s strani Izraela,⁴⁷ kar ne predstavlja zgolj negativne, temveč tudi pozitivno obveznost.⁴⁸ Pri tem ni pomembno kje se kršitve dogajajo in kdo so njihove žrtve. Obveznost zagotovitve spoštovanja Ženevskih konvencij ni zahtevana samo v odnosu države do oseb pod njenim nadzorom, ampak tudi v odnosu do drugih držav, kar potrjuje kasnejša praksa.⁴⁹

⁴³ Mednarodni odbor Rdečega križa: Commentary on the First Geneva convention: Convention (i) for the amelioration of the condition of the wounded and sick in armed forces in the field (commentaries on the 1949 Geneva conventions), Cambridge University Press, Cambridge 2016, odstavek 119.

⁴⁴ Advisory Opinion, *Legal consequences of the construction of a wall in the Occupied Palestinian Territory*, ICJ, 9. julij 2004, odstavek 157;

Judgement, *Kupreškić et al.*, ICTY, 14. januar 2000, odstavek 519;

Advisory opinion, *Legality of the threat or use of nuclear weapons*, ICJ, 8. julij 1996, odstavek 79.

⁴⁵ Judgement, *Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited (Belgium v. Spain)*, ICJ, 5. februar 1970, odstavek. 33;

Judgement, *Kupreškić et al.*, ICTY, 14. januar 2000, odstavek 519.

⁴⁶ GS OZN, *Responsibility of States for internationally wrongful acts*, resolucija št. A/RES/62/61, z dne 8. 1. 2008, člen 42;

Judgement, *Kupreškić et al.*, ICTY, 14. januar 2000, odstavek 519.

⁴⁷ Judgement, *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America)*, ICJ, 27. junij 1986, odstavek 220;

Advisory Opinion, *Legal consequences of the construction of a wall in the Occupied Palestinian Territory*, ICJ, 9. julij 2004, odstavek 163 D;

ICRC, Customary IHL Database, https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_rule144 (16. april 2021).

⁴⁸ Mednarodni odbor Rdečega križa: Commentary on the First Geneva convention: Convention (i) for the amelioration of the condition of the wounded and sick in armed forces in the field (commentaries on the 1949 Geneva conventions), Cambridge University Press, Cambridge 2016, odstavka 153, 165;

Advisory Opinion, *Legal consequences of the construction of a wall in the Occupied Palestinian Territory*, ICJ, 9. julij 2004, odstavek 158;

Resolucija GS OZN št. A/RES/43/21, z dne 3. 11. 1988;

Generalni sekretar OZN, Report on the situation in the territories occupied by Israel submitted in accordance with the UN Security Council Resolution 605 (1987), UN Doc. S/19443, z dne 21. 1. 1988, odstavek 27;

Parlamentarna skupščina Sveta Evrope, Resolution 881 on the activities of the International Committee of the Red Cross (ICRC) (1984–86), z dne 1. 7. 1987, odstavek 21.

⁴⁹ Resolucija GS OZN št. 2851 (XXVI), z dne 20. 12. 1971;

Poročilo GS OZN, *Report of the Special Committee to Investigate Israeli Practices Affecting the Human Rights of the Palestinian People and Other Arabs of the Occupied Territories (A/71/494)*, z dne 14. 11. 2016;

Pri izpolnitvi obveznosti zagotovitve spoštovanja Ženevskih konvencij ima Slovenija prosto izbiro sredstev,⁵⁰ ki mora biti skladna z resnostjo kršitve in opravljena s potrebno skrbnostjo.⁵¹ Stališče Mednarodnega odbora Rdečega križa je, da gre za podobno obveznost, kot jo vzpostavlja Konvencija o preprečevanju in kaznovanju zločina genocida.⁵² V zvezi s slednjo je Meddržavno sodišče prav tako razsodilo, da morajo države s potrebno skrbnostjo razumno izbirati vsa razpoložljiva sredstva, s katerimi se lahko prenehajo kršitve konvencije. Pri oceni primernosti ukrepov je treba upoštevati tudi geografsko oddaljenost od države kršiteljice, ter moč političnih in drugih vezi.⁵³

Prepoved uvoza dobrin in storitev, ki prihajajo iz naselbin na okupiranem ozemlju, ter izvoza dobrin in storitev vanje, je možen ukrep države namenjen zagotovitvi spoštovanja Ženevskih konvencij⁵⁴ in v praksi pogost ukrep namenjen odpravi kršitev mednarodnega prava.⁵⁵ V obzir pri ugotavljanju teže kršitev s strani Izraela je potrebno vzeti, da ta dejanja niso zgolj kršitve Ženevskih konvencij, temveč spadajo med hude kršitve Ženevskih konvencij.⁵⁶ Za sprejem

Pripravljalna dejanja za Prvi dopolnilni protokol k Ženevskim konvencijam: *npr. Mednarodni odbor Rdečega križa, Questionnaire concerning measures intended to reinforce the implementation of the Geneva Conventions of August 12, 1949*, Ženeva, 1973, odstavek 19;

Advisory Opinion, *Legal consequences of the construction of a wall in the Occupied Palestinian Territory*, ICJ, 9. julij 2004, odstavek 9;

Judgment, *Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda)*, ICJ, 19. december 2005, odstavek 211;

Resolucija VS OZN št. 681, z dne 20. 12. 1990, odstavek 5;

Kasnejše izjave držav pogodbenic Ženevskih konvencij: *npr. International Conference for the Protection of War Victims, Ženeva, 1993, Final Declaration*, 2. del, odstavek 11; *Conference of High Contracting Parties to the Fourth Geneva Convention*, Ženeva, deklaracija z dne 5. 12. 2001, odstavek. 4; *Conference of High Contracting Parties to the Fourth Geneva Convention*, Ženeva, deklaracija z dne 17. 12. 2014, odstavek 4.

⁵⁰ Mednarodni odbor Rdečega križa: *Commentary on the First Geneva convention: Convention (i) for the amelioration of the condition of the wounded and sick in armed forces in the field (commentaries on the 1949 Geneva conventions)*, Cambridge University Press, Cambridge 2016, Cambridge University Press, Cambridge 2016, odstavek 165.

⁵¹ Ibid.;

ICRC, Customary IHL Database, https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_rule144 (16. april 2021).

⁵² Mednarodni odbor Rdečega križa: *Commentary on the First Geneva convention: Convention (i) for the amelioration of the condition of the wounded and sick in armed forces in the field (commentaries on the 1949 Geneva conventions)*, Cambridge University Press, Cambridge 2016, odstavek 178; 30th International Conference of the Red Cross and Red Crescent, Geneva, 2007, Res. 3, Reaffirmation and implementation of international humanitarian law: Preserving human life and dignity in armed conflict, odstavek 2.

⁵³ Judgement, *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro)*, ICJ, 26. februar 2007, odstavek 430.

⁵⁴ Mednarodni odbor Rdečega križa: *Commentary on the First Geneva convention: Convention (i) for the amelioration of the condition of the wounded and sick in armed forces in the field (commentaries on the 1949 Geneva conventions)*, Cambridge University Press, Cambridge 2016, odstavek 181.

⁵⁵ VS OZN: Subsidiary organs of the United nations Security council, str. 4, URL: https://www.un.org/securitycouncil/sites/www.un.org.securitycouncil/files/subsidiary_organ_factsheets.pdf, (16. april 2021).

⁵⁶ 147. člen ŽK - IV;

Resolucija VS OZN št. 465, z dne 1. 3. 1980.

ukrepov Sloveniji ni potrebno čakati odobritve katerekoli mednarodne organizacije, individualno ukrepanje je njena pravica in dolžnost.⁵⁷

Obveznosti Republike Slovenije po Resoluciji Odgovornost zaščititi

Izrael izvaja vojna hudodelstva,⁵⁸ natančneje mučenje in nečlovečno ravnanje,⁵⁹ protipravne deportacije zaščiteneh oseb⁶⁰ in obsežno uničevanje in prilaščanje premoženja, ki ju vojaška nujnost ne upravičuje ter sta storjena protipravno in samovoljno.⁶¹ Obenem so protipravne deportacije zaščiteneh oseb tudi hudodelstvo zoper človečnost.⁶² Slovenija ima zoper Izrael dolžnost ukrepanja v skladu z resolucijo Odgovornost zaščititi, sprejeto soglasno s strani GS OZN, ki mednarodni skupnosti nalaga odgovornost zaščititi ljudi pred genocidom, etničnim čiščenjem, hudodelstvi zoper človečnost in vojnimi hudodelstvi.⁶³ Uvedba prepovedi uvoza in izvoza dobrin in storitev je možen ukrep za zadostitev obveznostim Republike Slovenije po tej resoluciji.⁶⁴

Skladnost zakona s pravom Evropske unije

Sporazum o pridružitvi med Izraelom in EU iz leta 2000 določa, da lahko Izrael v EU (in obratno) izvažajo blago, oproščeno carinskih dajatev.⁶⁵ Takšna preferenčna tarifna obravnava velja

⁵⁷ Resolucija 3, Reaffirmation and implementation of international humanitarian law: Preserving human life and dignity in armed conflict, 30th International Conference of the Red Cross and Red Crescent, Ženeva, 30. 11. 2007, odstavek 2;

Judgement, *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro)*, ICJ, 26. februar 2007, odstavek 427.

⁵⁸ UN Commission on Human Rights, Resolucija št. 1982/1, odstavek 3, z dne 11. 2. 1982.

⁵⁹ Rimski statut Mednarodnega kazenskega sodišča, člen 8(2)(a)(ii);

ICRC, Customary IHL Database, https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_rule156 (16. april 2021) v zvezi s 147. členom ŽK – IV.

⁶⁰ Rimski statut Mednarodnega kazenskega sodišča, člen 8(2)(a)(vii);

ICRC, Customary IHL Database, https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_rule156 (16. april 2021) v zvezi s 147. členom ŽK – IV.

⁶¹ Rimski statut Mednarodnega kazenskega sodišča, člen 8(2)(a)(iv);

ICRC, Customary IHL Database, https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_rule156 (16. april 2021) v zvezi s 147. členom ŽK – IV.

⁶² Rimski statut Mednarodnega kazenskega sodišča, člen 7(1)(d).

⁶³ Resolucija GS OZN št. A/RES/60/1, z dne 24. 10. 2005, odstavek 139.

⁶⁴ Dr. Lopez, George: Tools, tasks and tough thinking: sanctions and R2P, URL:

https://sanctionsandsecurity.nd.edu/assets/114209/lopez_sanctions_brief.pdf (16. april 2021).

⁶⁵ Evro-mediteranski sporazum o pridružitvi med Evropskimi skupnostmi in njihovimi državami članicami na eni strani in Državo Izrael na drugi strani, Uradni list Evropske unije št. L 147/3, z dne 21. 6. 2000

le za izdelke, ki izvirajo iz Izraela, ne pa tudi iz naselbin na zasedenih ozemljih.⁶⁶ Leta 2015 je Evropska komisija izdala smernice za označevanje izdelkov iz nezakonitih izraelskih naselbin na Zahodnem bregu, ki pravijo, da ker Golanska planota in Zahodni breg (vključno z vzhodnim Jeruzalemom) v skladu z mednarodnim pravom nista del izraelskega ozemlja, se navedba „izdelek iz Izraela“ šteje za netočno in zavajajočo v smislu navedene zakonodaje.⁶⁷ Leta 2019 je Sodišče Evropske unije (v nadaljevanju SEU) izdalo sodbo v zadevi *Organisation juive européenne in Vignoble Psagot Ltd proti Ministre de l'Économie et des Finances*, s katero med drugim potrjuje predlog Evropske komisije iz leta 2015, da mora biti izvor izdelkov iz izraelskih naselbin na zasedenem Zahodnem bregu vključno z Vzhodnim Jeruzalemom in sirsko Golansko planoto jasno označen.⁶⁸ Ti izdelki tako ne smejo biti označeni kot "izdelani v Izraelu", saj bi bilo to po mnenju sodišča zavajajoče.⁶⁹ Oznaka izvora mora sedaj vključevati, ne samo širšega ozemlja izvora (Zahodni breg ali Golanska planota), ampak tudi zapis "izraelska naselbina" ali "enakovreden izraz", sicer bi lahko kupci mislili, da gre za izdelek palestinskega ali sirskega proizvajalca. SEU je poudarilo, da je ustrezna oznaka potrebna, saj se od potrošnikov ne more pričakovati, da bodo ugibali, ali prihajajo izdelki z območja naselbine, ustanovljene v nasprotju z mednarodnim pravom oboroženih spopadov. Védenje, da določen izdelek izvira iz naselbine, ki je nastala s kršitvijo mednarodnega prava, bi namreč lahko sprožilo etični pomislek potrošnika in vplivalo na njegovo oziroma odločitev o nakupu.

Sicer EU do določene mere uvaja ukrepe omejevanja trgovanja z izraelskimi naselbinami, vendar se zastavlja vprašanje, ali so ti ukrepi zadostni glede na že navedene zahteve mednarodnega prava. Gre za *erga omnes* obveznosti, ki veljajo za vse države, vključno z državami članicami EU, ne glede na to, da ima Evropska komisija izključno pristojnost urejanja skupne trgovinske politike. Evropska komisija z neukrepanjem (dopuščanjem trgovanja oz. prenašanjem svojih obveznosti na potrošnika), še vedno krši mednarodno pravo, kar posledično pomeni, da je mednarodna obveznost držav članic EU, da to obveznost upoštevajo kot samostojne, suverene države.⁷⁰ Z uvajanjem ukrepa prepovedi trgovanja z okupiranimi ozemlji se ne posega zgolj v ureditev mednarodne trgovine, temveč se izpolnjuje obveznost suverene države, da se odzove na kršitev norm mednarodnega prava.

Pogodba o delovanju Evropske Unije (v nadaljevanju PDEU) ne izključuje možnosti individualne akcije držav članic. Skupna trgovinska politika se namreč izvaja v okviru načel in

⁶⁶ Evropska komisija, "The Rt. Hon. Chris Patten, Commissioner for External Relations, Statement on the Situation in the Middle East, Plenary Session of the European Parliament, Strasbourg," govor/01/222, z dne 16. 5. 2001.

⁶⁷ Razlagalno obvestilo o navedbi porekla za blago z ozemelj, ki jih Izrael zaseda od junija 1967, Uradni list Evropske unije št. C 375/4, z dne 12. 11. 2015, odstavek 7.

⁶⁸ SEU (veliki senat), *Predhodno odločanje – Uredba (EU) št. 1169/2011 – Zagotavljanje informacij o živilih potrošnikom – Obvezna navedba države porekla ali kraja izvora živila v primeru, v katerem bi lahko izpustitev tega podatka zavedla potrošnika – Obveznost, da se pri živilih s poreklom z ozemelj, ki jih je zasedla Država Izrael, če izvirajo iz izraelske naselbine na teh ozemljih, ozemlje porekla teh živil označi skupaj z navedbo takega izvora*, Sodišče Evropske unije, 12. november 2019.

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Letter by Legal Scholars to policy makers in the European Union and its Member States calling for compliance with international legal obligations related to withholding trade from and toward Israeli Settlements, december 2015.

ciljev zunanjega delovanja Unije.⁷¹ Ta načela so navedena v Pogodbi o Evropski uniji (v nadaljevanju PEU), ki zapoveduje, da EU pri njenem delovanju na mednarodni ravni vodi spoštovanje načel Ustanovne listine Združenih narodov in mednarodnega prava.⁷² Prepoved ali omejevanje pri uvozu, izvozu ali tranzitu, sta dopuščena v 36. členu PDEU, kadar sta utemeljena z javno moralo, javnim redom ali javno varnostjo, varovanjem zdravja in življenja ljudi itd. Prav tako uredba 2015/478⁷³ v svojem 24. členu, ki se šteje za *lex specialis* v odnosu do PDEU in PEU, dovoljuje prepovedovanje ali omejevanje pri uvozu, izvozu ali blagu v tranzitu, kadar je to utemeljeno z javno moralo, javnim redom ali javno varnostjo, varovanjem zdravja in življenja ljudi itd.

Prekinitev trgovanja se v navedenih pravnih virih lahko subsumira pod izjemo javne morale, ki se razlaga na enak način, kot v okviru Svetovne trgovinske organizacije.⁷⁴ Podrobneje je izjema javne morale razložena v naslednjem poglavju. Natančnejše obrazložitve pojma javna morala v praksi Sodišča Evropske unije ni.

Pomembno je omeniti tudi, da je EU podoben ukrep - gospodarskih sankcij - že sprejela leta 2014, ko se je odločila prepovedati uvoz s Krima ali Sevastopola. V uredbi Sveta je bilo navedeno, da je prepoved uvoza sestavni del politike EU o nepriznavanju. V tem primeru je bilo nepriznavanje povezano z nezakonito priključitvijo teh ozemelj s strani Rusije. Pravna podlaga za prepoved uvoza so bili sklepi Evropskega sveta z dne 20. in 21. marca 2014; ta je izrecno obsodil nezakonito priključitev in potrdil obveznost EU, da te ne prizna.⁷⁵ Gospodarske sankcije EU zoper Rusijo zajemajo: omejitev dostopa ruskih bank v večinski državni lasti do evropskih kapitalskih trgov, embargo na orožje, prepoved izvoza blaga za dvojno uporabo in tehnologije za vojaško uporabo, ter omejitev izvoznih dovoljenj za proizvode za pridobivanje nafte. Voditelji članic EU so podprli vnovično šestmesečno podaljšanje gospodarskih sankcij proti Rusiji, sankcije se tako podaljšajo do konca junija 2021. Podoben sklep je Svet Evropske unije sprejel glede Izraela, EU namreč ne priznava sprememb meja po letu 1967 vključno z Jeruzalemom.⁷⁶

⁷¹ PDEU, 2012, člen 207, 1. odstavek.

⁷² Pogodba o Evropski uniji, 2021, člen 21.

⁷³ Uredba (EU) 2015/478 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. marca 2015 o skupnih pravilih za uvoz, člen 24.

⁷⁴ T. Moerenhout, J. Reynolds, Legal obligations of the state of Ireland with respect to: 'control of economic activity (occupied territories) bill 2018, stran 7.

⁷⁵ Evropski svet, zaključki z dne 20./21. 3. 2014, URL:

https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/141749.pdf (3. 5. 2021)

⁷⁶ Svet Evropske unije, Council conclusions on the Middle East Peace Process, 2985. zasedanje Sveta za zunanje zadeve. 8. 12. 2009, odstavek 2;

Svet Evropske unije, Council conclusions on the Middle East Peace Process, 3058. zasedanje Sveta za zunanje zadeve. 13. 12. 2010, odstavek 4.

Skladnost prepovedi trgovanja s pravom Svetovne trgovinske organizacije

Z dopustitvijo trgovanja s protipravnimi naselbinami se krši javno moralo⁷⁷ in zato predlagamo naslednjo omejitev trgovanja s Slovenijo. Javna morala je namreč izjema, v skladu s katero je možno odstopiti od splošne prepovedi omejevanja svobodne trgovine med državami članicami Svetovne trgovinske organizacije (v nadaljevanju STO) in upravičiti tovrstno kršitev prava STO.

Prizadevanje za svobodno trgovino je splošna obveznost članic STO.⁷⁸ Načelo svobodne trgovine se kaže v prepovedi diskriminacije v mednarodni trgovini in zniževanju omejitev dostopa na trg oziroma zniževanju trgovinskih ovir.⁷⁹ Država mora to načelo spoštovati, v nasprotnem primeru lahko druga država članica, ki trdi, da je njena pravica neupoštevana, zahteva odpravo kršitve obveznosti z mehanizmom za reševanje sporov.⁸⁰

Izrael je država članica Svetovne trgovinske organizacije (v nadaljevanju: STO). Ukrepi omejevanja proste trgovine so načeloma nedovoljeni.⁸¹ Palestina ni država članica STO. Omejevanje trgovine zoper nečlanice STO ni dopustno.⁸² Pariški protokol iz leta 1994 ureja ekonomske odnose med Izraelom in palestinskimi ozemlji.⁸³ Določeno je, da je trgovina Palestine v veliki meri podvržena nadzoru Izraela, govorimo lahko o »kvazi carinski uniji«. ⁸⁴ Trgovina med Palestino in Izraelom je obravnavana kot notranja zadeva Palestine in ne zunanja, kar pomeni, da glede tega Palestina ne stopa samostojno v pravne odnose s pravnimi subjekti.⁸⁵ Ker se torej to šteje za notranjo zadevo Palestine, so tudi ta pravna razmerja, glede trgovanja, podvržena nadzoru Izraela. Na tak način so palestinska ozemlja v svoji mednarodni trgovini tudi podvržena sistemu STO.⁸⁶ Prav tako je pomembno, da je država članica STO Slovenija.

V primeru sprejetja ukrepov proti Izraelu, bi se pojavilo utemeljeno vprašanje diskriminacije, saj bi najbrž izpostavili neprimerno razlikovanje med državami, kjer obstajajo podobni pogoji. Blago izraelskega porekla z našega vidika ni sporno, saj pravo STO narekuje razlikovanje glede porekla blaga med izdelki, ki prihajajo iz Izraela, in izdelki, ki prihajajo z okupiranih območij.⁸⁷ Izdelki, ki prihajajo iz Izraela, so vezani samo na državo Izrael, v skladu z njeno suverenostjo, zato z vidika trgovanja niso sporni, za razliko od izdelkov, ki izhajajo s

⁷⁷ T. Moerenhout, *A Case Study of the Legal Permissibility and Political Feasibility of Ceasing Trade with Israeli Settlements in Occupied Territories* (2012), str. 10.

⁷⁸ I. Peterlin, 2013, *Svetovna trgovinska organizacija in državna suverenost*, str. 250.

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ Glej Preambulo sporazuma GATT 1974.

⁸² Glej člen XXIV sporazuma GATT, ki ureja teritorialno veljavnost.

⁸³ Protocol on Economic Relations, 29. 4. 1994.

⁸⁴ Palestine Economic Policy Research Institute, Round Table Discussion (6): Palestine and the WTO (2012), str. 6.

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ F. Dubuisson in G. Poissonnier, *La politique de différenciation de l'Union européenne à l'égard des produits originaires des colonies israéliens: quels fondements en droit européen et international?* v: *Revue belge de droit international*, 1 (2018), str. 24-26.

protipravno okupiranih območij. Trgovanje s takimi izdelki namreč spodbuja in pomaga vzdrževati to protipravno situacijo. Zakon bi tako moral predstavljati ukrepe, ki prepovedujejo trgovanje z okupiranimi območji oziroma z izdelki, ki po poreklu prihajajo iz tovrstnih območij.

Vendar ostaja problem, da ima Izrael de facto nadzor nad okupiranimi območji in protipravnimi naselbinami, saj je v pravu STO potrjen pristop, ki za poreklo blaga šteje državo z de facto nadzorom.⁸⁸ Mednarodne pogodbe, ki urejajo trgovino, kot sporazumi glede območij proste trgovine (kot je sporazum GATT),⁸⁹ so namenjene vzpostavitvi svobodnih odnosov pri trgovanju, in ne določitvi pravnega statusa določenega območja.⁹⁰ Posledično se pojmov, ki so v takih dokumentih uporabljeni, ne razlaga v povezavi s pravili glede suverenosti, pridobitve ozemlja ali mednarodnega priznanja ozemlja. Razlaga se jih v povezavi z dejanskimi faktorji, kot so de facto nadzor nad območjem, jurisdikcija in mednarodna odgovornost za to območje. To izhaja tudi iz sporazuma GATT, kjer je določeno, da so države zavezane za svoje državno območje in za ostala območja, glede katerih imajo mednarodno odgovornost.⁹¹ Že s tega vidika STO morda ni ustrezen forum, za uveljavljanje razlogov neskladnosti z mednarodnim pravom glede pravil o suverenosti ali mednarodnem statusu ozemlja.

V primeru prepovedi trgovanja s protipravnimi naselbinami, bi Izrael gotovo sprožil postopek v okviru STO. V okviru mehanizma za reševanje sporov v STO so na voljo številna diplomatska sredstva, s katerimi lahko članice STO rešijo spor po diplomatski poti.⁹² Predvideti pa je, da bi Izrael zahteval postopek reševanja spora pred ugotovitvenim panelom (tožba zaradi kršitve sporazuma STO s strani druge pogodbenice⁹³). Osrednje sredstvo za reševanje sporov v okviru STO je poseben postopek oziroma sistem reševanja sporov, ki poteka pred ugotovitvenimi paneli, z možnostjo pritožbe na pritožbeni organ.⁹⁴ Na podlagi zahteve za ustanovitev panela se panelni postopek začne, če stranki v roku 60 dni ne najdeta primerne rešitve na predhodni stopnji s posvetovanjem.⁹⁵

Za rešitev spora v sistemu STO je potrebno, da panel ugotovi pristojnost za rešitev spora (i) in pogleda, ali je možno uporabiti sporazum GATT (ii), šele nato lahko pridejo v poštev izjeme po členu XX sporazuma GATT (iii)⁹⁶.

Kar se tiče pristojnosti panela v predvideni situaciji, je potrebno poudariti, da o ustanovitvi panela odloči telo za reševanje sporov (v nadaljevanju: DBS) na zahtevo države. Zahteva za panel je zahteva po objektivni presoji, ki je prva procesna stopnja pravnega odločanja o sporu, ki sledi

⁸⁸ M. Hirsch, Rules of Origin as Trade or Foreign Policy Instruments? The European Union Policy on Products Manufactured in the settlements in the West Bank and the Gaza Strip v: *Fordham International Law Journal*, 26 (2002), str. 577-578.

⁸⁹ Splošni sporazum o carinah in trgovini (v nadaljevanju sporazum GATT).

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Člen XXVI(5)(a) sporazuma GATT.

⁹² I. Peterlin, 2013, Svetovna trgovinska organizacija in državna suverenost, str. 208.

⁹³ Člen XXIII(b) sporazuma GATT.

⁹⁴ I. Peterlin, 2013, Svetovna trgovinska organizacija in državna suverenost, str. 192.

⁹⁵ Člen 4 Dogovora o pravilih in postopkih za reševanje sporov (Sporazum DSU).

⁹⁶ T. Moerenhout, The obligation to Withhold from Trading in Order Not to Recognize and Assist Settlements and their Economic Activity in Occupied Territories v: *International Humanitarian Legal Studies* 3 (2012), str. 377-378.

neuspeli fazi posvetovanj.⁹⁷ Zahteva za ustanovitev panela mora biti pisna in vsebovati navedbe o tem, ali so bila opravljena posvetovanja ter opredelitev spornih ukrepov druge članice in pravni temelj tožbenega zahtevka.⁹⁸ Odločitev o ustanovitvi panela je sprejeta, razen če obstaja konsenz proti tej odločitvi.⁹⁹ Panel ima pristojnost za odločanje v vsakem sporu glede sprejetih ukrepov med državama članicama STO, ki izhaja iz sporazumov, sprejetih v okviru STO.¹⁰⁰ Pritožbeni organ izraz »ukrep« v členu 6(2) sporazuma DSU razume tako, da je »ukrep« lahko vsako dejanje države članice, ne glede na to, ali je pravno zavezujoče ali ne.¹⁰¹ Vprašanje, ali je predmet spora lahko le konkretni sporni ukrep, namreč razlaga široko, kar omogoča široko vsebinsko presojo spora.¹⁰²

Prvi korak pri sklicevanju na izjeme iz člena XX sporazuma GATT je, da se ugotovi poseg v svobodno trgovino. Šele v naslednjem koraku se lahko država sklicuje na možnost tovrstne omejitve zaradi izpolnjevanja pogojev ene od izjem, ki jih zajema člen XX GATT. V konkretnem primeru gre za kršitev člena XI sporazuma GATT, ki ureja splošno prepoved količinskih omejitev.¹⁰³ Prizivno telo je v zadevi Brasil-Retreaded Tyres prepoved trgovanja priznalo kot najin vazivnejši omejevalni ukrep, ki lahko predstavlja kršitev člena XI sporazuma GATT.¹⁰⁴ Izrael bi se prav tako lahko skliceval na kršitev obveznosti iz člena I sporazuma GATT, ki določa obveznost nudenja enakih ugodnosti pri trgovanju vsem državam-trgovinskim partnericam.¹⁰⁵

Izjema po členu XX:1(a) sporazuma GATT dopušča uvedbo ukrepov, ki so nujno potrebni za zaščito javne morale.¹⁰⁶ Sklicevanje na omenjeno izjemo od prepovedi omejevanja svobodne trgovine je možno le, če se v konkretnem primeru lahko uporabijo pravila sporazuma GATT, torej če ni drugih razlogov po mednarodnem pravu ali pa obstajajo drugi razlogi, zajeti z mednarodnim pravom, ki dopuščajo prepoved trgovanja. Prava STO ne moremo obravnavati ločeno od mednarodnega prava, pač pa le v okviru mednarodnega javnega prava.¹⁰⁷

Člen XX sporazuma GATT je sestavljen iz generalne klavzule (chapeau) in posameznih izjem.¹⁰⁸ Po praksi mehanizmov za reševanje sporov se najprej pogleda, ali ukrep izpolnjuje pogoje posamezne izjeme, šele nato se pogleda skladnost z generalno klavzulo člena XX sporazuma GATT.¹⁰⁹

⁹⁷ I. Peterlin, 2013, Svetovna trgovinska organizacija in državna suverenost, str. 203-204.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Glej člen 6(1) sporazuma DSU.

¹⁰⁰ Glej člen 1(1) sporazuma DSU.

¹⁰¹ Poročilo prizivnega telesa, [Gvatemala — Cement I](#), točka 59, sprejeto 25. 11. 1998, WTO Doc.

¹⁰² Ibid.

¹⁰³ Glej člen XI sporazuma GATT.

¹⁰⁴ Poročilo prizivnega telesa, Brazil – Measures Affecting Imports of Retreaded Tyres, sprejeto 17. 12. 2007, točke 52-63, WTO Doc.

¹⁰⁵ Glej člen I sporazuma GATT.

¹⁰⁶ Glej člen XX sporazuma GATT.

¹⁰⁷ I. Peterlin, 2013, Svetovna trgovinska organizacija in državna suverenost, str. 166-167.

¹⁰⁸ Glej člen XX sporazuma GATT.

¹⁰⁹ Poročilo prizivnega telesa, United States – Standards for Reformulated and Conventional Gasoline, sprejeto 29. 4. 1996, točka 39, WTO Doc.

Točka a 1. odstavka člena XX določa izjemo, ki se nanaša na poseg v svobodno trgovanje iz razlogov, ki se nanašajo na varovanje javne morale. Da se država lahko sklicuje na omenjeno izjemo, je potrebno ugotoviti, ali gre za vprašanje javne morale (vsebina) in ali je prepoved trgovanja nujen ukrep, da se zaščiti javno moralo (test nujnosti).¹¹⁰ Vsebine pojma javna morala sam sporazum GATT ne določa.¹¹¹

V primeru omejitve trgovanja s protipravnimi naselbinami gre vsebinsko za javno moralo. Pojem javne morale označuje standarde pravilnega in napačnega ravnanja, ki jih vzdržuje skupnost ali narod.¹¹² Standarde pravilnega in napačnega ravnanja za celotno mednarodno skupnost določa mednarodno javno pravo in v tem primeru še posebej mednarodno pravo oboroženih spopadov.¹¹³ Prav tako je vsebina javne morale odvisna od časa in prostora, ter tudi od drugih faktorjev, kot so socialne, kulturne, etične in religiozne vrednote posamezne države članice.¹¹⁴ Države so tiste, ki lahko same določijo nivo zaščite, ki se jim v takih primerih zdi potreben za zaščito javne morale.¹¹⁵

Pojem javna morala je dobesedni prevod »public morals« iz angleškega izvirnika. Iz prakse STO izhaja, da se kot »javno« razume to, »kar pripada, vpliva ali se nanaša na skupnost ali narod«.¹¹⁶ Beseda morala se razume kot »življenjske navade glede pravilnega in napačnega vedenja«.¹¹⁷ Besedna zveza »javna morala« se torej nanaša na standarde pravilnega ali napačnega vedenja, kot jih razume skupnost ali narod.¹¹⁸ Javna morala se nedvomno uvršča med najpomembnejše vrednote ali interese, ki jih države članice zasledujejo kot stvar svoje javne politike.¹¹⁹ Ne gre za naključje, da je izjema javne morale opredeljena kot prva v XX. členu sporazuma GATT, ki ureja splošne izjeme.¹²⁰

S pojmom javne morale se je STO v praksi že večkrat ukvarjala, vseeno pa gre za dokaj novo prakso, ki se pospešeno razvija zadnjih nekaj let.¹²¹ Javna morala je bila v okviru panela prvič opredeljena in sprejeta kot utemeljen razlog za omejitev trgovanja v primeru ZDA-Gambling, ko so ZDA z razlogom javne morale z zakonskimi ovirami varovale pred spletnim

¹¹⁰ T. Moerenhout, *The obligation to Withhold from Trading in Order Not to Recognize and Assist Settlements and their Economic Activity in Occupied Territories* v: *International Humanitarian Legal Studies* 3 (2012), str. 378.

¹¹¹ Poročilo prizivnega telesa, United States—Measures Affecting the Cross-Border Supply of Gambling and Betting Services, sprejeto 7. 4. 2005, točka 6.460, WTO Doc.

¹¹² Poročilo panela, United States – Measures Affecting the Cross-Border Supply of Gambling and Betting Services, WT/DS285/R, 20 April 2005, spremenjeno v Appellate Body Report WT/ DS285/AB/R, at 236-240.

¹¹³ T. Moerenhout, *The obligation to Withhold from Trading in Order Not to Recognize and Assist Settlements and their Economic Activity in Occupied Territories* v: *International Humanitarian Legal Studies* 3 (2012), str. 378.

¹¹⁴ Poročilo prizivnega telesa, United States—Measures Affecting the Cross-Border Supply of Gambling and Betting Services, sprejeto 7. 4. 2005, točka 6.461, WTO Doc.

¹¹⁵ Ibid.

¹¹⁶ Poročilo prizivnega telesa, United States—Measures Affecting the Cross-Border Supply of Gambling and Betting Services, sprejeto 7. 4. 2005, točka 6.463, WTO Doc.

¹¹⁷ Poročilo prizivnega telesa, United States—Measures Affecting the Cross-Border Supply of Gambling and Betting Services, sprejeto 7. 4. 2005, točka 6.464, WTO Doc.

¹¹⁸ Poročilo prizivnega telesa, United States—Measures Affecting the Cross-Border Supply of Gambling and Betting Services, sprejeto 7. 4. 2005, točka 6.465, WTO Doc.

¹¹⁹ Poročilo panela, China – Publications and Audiovisual Products, sprejeto 12. 8. 2009, točka 7.817, WTO Doc.

¹²⁰ Ibid.

¹²¹ R. Rajesh Babu, *WTO and the Protection of Public Morals*, str. 337.

trgovanjem v primeru iger na srečo.¹²² Temeljna razloga za takšno omejevanje trgovine sta bila zaščita otrok in nevarnost pred neomejenim, 24-urnim dostopom do iger na srečo preko spleta, kar bi bilo nevarno za razvoj odvisnosti.¹²³ Panel STO se je ponovno ukvarjal z vprašanjem javne morale v primeru Kitajska-Publications, ko je Kitajska zagovarjala svoje ukrepe proti uvozu in distribuciji publikacij, gradiva za branje in avdiovizualnega gradiva za domačo uporabo iz razloga, da gre za blago, ki je kulturno občutljivo, država pa je želela zaščititi svoj kulturni sektor, pri čemer se je sklicevala na javno moralo.¹²⁴ V primeru EC-Seal Products so razloge evropske javne morale predstavljali pomisleki glede neprimernega lova na tjujnje s strani Inuitov.¹²⁵ V zadevi Kolumbija-Tariffs se je Kolumbija sklicevala na omenjeno izjemo javne morale pri uvedbi ukrepov, proti pranju denarja, kar je dokazala kot enega bistvenih interesov in akcij države.¹²⁶ Šlo je za interes države, ki ga je zasledovala že dlje časa in ki je bil jasno opredeljen na več področjih javne politike.¹²⁷ Ukrepi za urejanje uvoza vrtnarskih proizvodov, živali in živalskih proizvodov so padli pod izjemo javne morale v primeru Indonezija-Horticultural Products.¹²⁸ Indonezija je namreč trdila, da so ji, kot pretežno muslimanski državi, standardi skladnosti z zahtevami halal nacionalno zelo pomembna vrednota.¹²⁹ Brazilija se je sklicevala na razlog javne morale pri skrbi za pismenost in informiranost prebivalstva.¹³⁰ V vseh omenjenih zadevah so bili predstavljeni razlogi sprejeti kot utemeljeni za možnost sklicevanja na javno moralo.

Javna morala bi že zaradi množice držav članic pri STO in posledične raznolikosti lahko pomenila karkoli, od verskih pogledov na uživanje alkohola ali nekaterih živil do kulturnega odnosa do pornografije, svobode izražanja, človekovih pravic, pravic delavcev, pravic žensk ali splošne kulturne presoje o izobraževanju ali socialnem varstvu.¹³¹ Kar določena družba opredeljuje kot javno moralo, morda nima enakega pomena za drugo.¹³²

V primeru prepovedi trgovanja s protipravnimi naselbinami govorimo o splošni javni morali, ki izhaja iz zahteve po spoštovanju mednarodnega prava. Gre za kršitve temeljnih norm mednarodnega prava, kar prav gotovo predstavlja javno moralo, ki je splošno sprejeta.¹³³ V primeru protipravnih naselbin bi prepoved trgovanja uvedli kot posledico kršitev najvišjih norm mednarodnega prava.¹³⁴ Vendar je potrebno izpostaviti, da razlog, kot je javna morala, v okviru

¹²² Poročilo panela, United States—Measures Affecting the Cross-Border Supply of Gambling and Betting Services, sprejeto 10. 11. 2004, WTO Doc.

¹²³ J. C. Marwell, Trade and Morality: The WTO Public Morals exception after Gambling, v: New York Law Review, Vol. 81: 802, 2006, str. 812.

¹²⁴ R. Rajesh Babu, WTO and the Protection of Public Morals, str. 339-340. Glej tudi poročilo panela, China – Publications and Audiovisual Products, sprejeto 12. 8. 2009, WTO Doc.

¹²⁵ Poročilo panela, European Communities—Measures Prohibiting the Importation and Marketing of Seal Products, sprejeto 25. 11. 2013, WTO Doc.

¹²⁶ Zadeva Colombia – Customs Measures on Importation of Certain Goods, državi sta se sporazumeli.

¹²⁷ Ibid.

¹²⁸ Poročilo panela, Indonesia – Import Licensing Regimes, sprejeto 22. 12. 2016, WTO Doc.

¹²⁹ Ibid.

¹³⁰ Poročilo panela, Brazil – Taxation, sprejeto 30. 8. 2017, WTO Doc.

¹³¹ J. C. Marwell, Trade and Morality: The WTO Public Morals exception after Gambling, v: New York Law Review, Vol. 81: 802, 2006, str. 815.

¹³² Ibid.

¹³³ Glej prejšnja poglavja komentarja zakona.

¹³⁴ Glej razlago glede ius cogens norm v prejšnjih poglavjih komentarja zakona.

sklicevanja na splošno izjemo od sporazuma GATT, še ni bil predstavljen ali zastopani in ni jasno, ali bi lahko bili. Najprej je potrebno, da zatrjevana vrednota pade v besedni pomen in mednarodno razlago pojma javne morale (pri tem se upošteva odločitve mednarodnih in regionalnih sodišč ter prakso držav).¹³⁵ Nadalje je potrebno preučiti, ali je specifičen ukrep namenjen zaščiti moralnih interesov.¹³⁶ Kot tretje je potrebno tehtati med interesi javne morale države in interesi drugih držav članic STO do proste trgovine; omejevalni ukrep namreč ne sme bolj posegati v mednarodno trgovino kot je nujno potrebno.¹³⁷ Nazadnje je potrebno preveriti, da ukrep ni diskriminatoren.¹³⁸

Navedeno na konkretni ravni pomeni, da bi bilo potrebno izkazati, da je spoštovanje mednarodnega prava za Slovenijo ključen nacionalni cilj, ki ga zasleduje na vseh področjih svojega delovanja in se sicer zavzema zanj. Spoštovanje mednarodnega prava je za Slovenijo obveznost, vrednota in interes njene zunanje politike, ki zagotavlja stabilno mednarodno okolje.¹³⁹ Slovenija si obenem aktivno prizadeva za spoštovanje mednarodnega prava, preprečevanja konfliktov in spoštovanje človekovih pravic.¹⁴⁰ Razlogi javne morale Sloveniji torej prepovedujejo, da bi dalje trgovala s protipravnimi naselbinami. Kot problem se lahko izpostavi to, da gre za drugačen razlog javne morale, kot so ti, ki so bili do zdaj obravnavani v okviru reševanja sporov pred STO. V vseh obravnavanih primerih je namreč šlo za nacionalne interese, cilje, ki so jih države zasledovale na nacionalni ravni, v domači zakonodaji in z ostalimi ukrepi. Splošno sankcioniranje protipravnega ravnanja ene države, čeprav je brez dvoma protipravno, morda ni cilj, ki bi se ga uspelo zagovarjati s sklicevanjem na prepoved trgovanja iz razloga javne morale.

Drugi pogoj za uporabljivost izjeme javne morale je nujnost, da se zaščiti javno moralo. Nujnost ne pomeni samo tega, da je ukrep »nepogrešljiv« ali »absolutno nujen« ali »neizbežen«.¹⁴¹ Takšni ukrepi sicer zagotovo dosegajo potreben standard nujnosti iz člena XX(d) GATT,¹⁴² vendar lahko nujnost v okviru člena XX(d) GATT pomenijo tudi drugi ukrepi. Zahteva, da je ukrepanje »nujno«, kot se zahteva v členu XX(d) GATT, se nanaša na širši obseg različnih stopenj nujnosti.¹⁴³ Tak obseg se razteza vse od »neizbežnosti« do vseh ukrepov, ki »prispevajo«¹⁴⁴ k dosegu nujnega cilja, vendar je nekoliko bližje standardu neizbežnosti.¹⁴⁵

¹³⁵ J. C. Marwell, Trade and Morality: The WTO Public Morals exception after Gambling, v: New York Law Review, Vol. 81: 802, 2006, str. 812.

¹³⁶ J. C. Marwell, Trade and Morality: The WTO Public Morals exception after Gambling, v: New York Law Review, Vol. 81: 802, 2006, str. 814.

¹³⁷ Ibid.

¹³⁸ Ibid.

¹³⁹ Republika Slovenija: Teme in projekti Ministrstva za zunanje zadeve, URL: [Mednarodno pravo | GOV.SI](https://mednarodnopravo.gov.si/), (4. maj 2021).

¹⁴⁰ STRATEGIJA razvoja Slovenije 2030. Ljubljana: Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko, 2017, str. 44.

¹⁴¹ Poročilo prizivnega telesa, United States—Measures Affecting the Cross-Border Supply of Gambling and Betting Services, točka 6.475, WTO Doc.

¹⁴² Ibid.

¹⁴³ Ibid.

¹⁴⁴ V angleškem izvirniku »making a contribution to«.

¹⁴⁵ Poročilo prizivnega telesa, United States—Measures Affecting the Cross-Border Supply of Gambling and Betting Services, sprejeto 7. 4. 2005, točka 6.475, WTO Doc.

Za preizkus, ali je ukrep nujno potreben kot to zahteva člen XX(d) GATT, je treba opraviti test sorazmernosti. V okviru omenjenega testa je potrebno tehtati in vrednotiti med različnimi dejavniki, ki vključujejo prispevek spornega ukrepa na spoštovanje javne morale v okviru, na katerega se ukrep nanaša, pomen skupnih interesov ali vrednot, zaščitениh s tem ukrepom, in spremljajoči vpliv ukrepa na uvoz in izvoz.¹⁴⁶

Prepoved trgovanja je gotovo najbolj restriktiven ukrep proti mednarodni trgovini, vendar je že bilo potrjeno, da lahko predstavlja nujen ukrep.¹⁴⁷ V zadevi Brazil-Retreaded Tyres je prizivno telo STO potrdilo stališče, da prepoved trgovanja pomeni hudo omejitev mednarodni trgovini, kar pa samo po sebi še ne pomeni, da prepoved trgovanja ne more predstavljati ukrepa, ki bi ob primernem tehtanju zadostil pogoju nujnosti, kot se zahteva.¹⁴⁸

Glede pomena skupnih interesov ali vrednot, ki jih sprejeti ukrep želi ščititi, velja, da je bolj verjetno, da je ukrep nujen kot nenujen, če ti skupni interesi ali vrednote štejejo za pomembne.¹⁴⁹

Glede prispevka ukrepa na dosego cilja, ki mu je ukrep namenjen, velja, da večji kot je prispevek ukrepa na dosego cilja, bolj verjetno je, da je ukrep nujen.¹⁵⁰ Izkazalo se je, da blažji ukrepi ne dosežejo cilja ustavitve trgovanja s protipravnimi naselbinami. Na to kažejo leta neuspešnih pogajanj, ki jih je spremljala nekooperativnost s strani Izraela, in s katerimi se na koncu ni doseglo nič.¹⁵¹ Neuspeh se vidi tudi v še naprej naraščajočem številu protipravnih naselbin. Na drugi državi je dokazno breme glede razlogov, zakaj alternative niso bile uspešne za dosego cilja, ki ga zasledujemo, torej mora Izrael dokazati, zakaj alternativne niso privedle do rešitve konfliktnе situacije s kakšnimi manj invazivnimi sredstvi.¹⁵²

Glede vpliva na trgovino oziroma uvoz in izvoz, ki ga ima sprejeti ukrep, velja, da je bolj verjetno, da je ukrep nujen, če ima vsaj nekakšen vpliv na trgovanje.¹⁵³ Pri tem je potrebno upoštevati tudi, ali ima država na voljo kateri drugi ukrep, ki je skladen s pravom STO.¹⁵⁴ Kot je bilo že pojasnjeno, bi z ukrepom prepovedi mednarodne trgovine z območji protipravnih naselbin

¹⁴⁶ Poročilo prizivnega telesa, Korea – Measures Affecting Imports of Fresh, Chilled and Frozen Beef, sprejeto 10. 1. 2001, točka 50, WTO Doc.

¹⁴⁷ Poročilo prizivnega telesa, Brazil – Measures Affecting Imports of Retreaded Tyres, sprejeto 17. 12. 2007, točke 52-63, WTO Doc.

¹⁴⁸ Poročilo prizivnega telesa, Brazil – Measures Affecting Imports of Retreaded Tyres, sprejeto 17. 12. 2007, točka 61, WTO Doc.

¹⁴⁹ Poročilo prizivnega telesa, United States—Measures Affecting the Cross-Border Supply of Gambling and Betting Services, sprejeto 7. 4. 2005, točka 6.477, WTO Doc.

¹⁵⁰ Ibid.

¹⁵¹ Glej npr. Resolucijo ZN št. 452 z dne 20. 7. 1979.

¹⁵² Poročilo prizivnega telesa, Brazil – Measures Affecting Imports of Retreaded Tyres, sprejeto 17. 12. 2007, točke 63-70, WTO Doc.

¹⁵³ Poročilo prizivnega telesa, United States—Measures Affecting the Cross-Border Supply of Gambling and Betting Services, sprejeto 7. 4. 2005, točka 6.477, WTO Doc.

¹⁵⁴ Ibid.

ustavili trgovanje, ki še vedno poteka, za dosego tega cilja pa ni na voljo blažjih ukrepov. Države se ne morejo sklicevati na pravila STO, da bi se izognile spoštovanju mednarodnega prava.¹⁵⁵

Za sklicevanje na izjemo javne morale ni potrebno, da obstaja dejanska nevarnost za javno moralo, gre za bolj splošno kategorijo.¹⁵⁶

Generalna klavzula določa, da so našteje izjeme iz člena XX GATT prepovedane, če vzpostavljajo (i) nedopustno diskriminacijo med državami, ki izpolnjujejo iste pogoje, (ii) prikrito omejitev mednarodne trgovine.¹⁵⁷ Za nedopustno diskriminacijo gre, kadar ukrep nima nobene povezave s ciljem, ki ga zasleduje.¹⁵⁸ To bi pomenilo uvedbo omejevalnega ukrepa, ki ne bi bil namenjen nobenemu cilju, ki upravičuje takšno omejevanje ali prepoved mednarodne trgovine, zato bi predstavljalo neupravičeno razlikovanje ali neenako obravnavanje države, proti kateri bi tak ukrep uvedli. Prav tako ne gre za prikrito omejevanje mednarodne trgovine, saj gre za jasen, transparenten ukrep.

¹⁵⁵ T. Moerenhout, The obligation to Withhold from Trading in Order Not to Recognize and Assist Settlements and their Economic Activity in Occupied Territories v: International Humanitarian Legal Studies 3 (2012), str. 362. Glej tudi poročilo prizivnega telesa, United States – Standards for Reformulated and Conventional Gasoline, sprejeto 29. aprila 1996, točka 17, WTO Doc.

¹⁵⁶ Poročilo panela, European Communities—Measures Prohibiting the Importation and Marketing of Seal Products, sprejeto 25. 11. 2013, točka 5.198, WTO Doc.

¹⁵⁷ Ibid.

¹⁵⁸ Poročilo prizivnega telesa, Brazil – Measures Affecting Imports of Retreaded Tyres, sprejeto 17. 12. 2007, točka 67, WTO Doc.